

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Π.Μ.Σ. ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ - ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ & ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ
ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ
ΠΡΕΒΕΖΑΣ. ΕΡΕΥΝΑ ΑΠΟΨΕΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ»

Ιωάννης Πλιάκος

Επιβλέπων: Ιωάννης Σωτηρόπουλος, Καθηγητής

Πρέβεζα, 2020

**ENTREPRENEURSHIP AND INNOVATION IN THE
PREFECTURE OF PREVEZA. RESEARCH OF THE VIEWS
OF MANAGERS.**

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Πρέβεζα, 2021

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Ιωάννης Σωτηρόπουλος

τίτλος, βαθμίδα

2. Μέλος επιτροπής

Αικατερίνη Γαλανού,

τίτλος, βαθμίδα

3. Μέλος επιτροπής

Ιωάννης Γκανάς,

τίτλος, βαθμίδα

© Πλιάκος, Ιωάννης, 2020.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής, ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Πλιάκος Ιωάννης

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ολοκληρώνοντας τη μεταπτυχιακή διπλωματική μου εργασία, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στα άτομα που συνέβαλλαν στην υλοποίησή της και με υποστήριξαν κατά τη διάρκεια της εκπόνησής της.

Ιδιαίτερα, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Ιωάννη Σωτηρόπουλο, για την πολύτιμη συμβολή του στην εκπόνηση της εργασίας. Τον ευχαριστώ για την εμπιστοσύνη και την εκτίμηση που μου έδειξε, την επιστημονική και τη συμβουλευτική του καθοδήγηση σε όλα τα στάδια της ερευνητικής μου προσπάθειας, όπως και για τις εποικοδομητικές και εύστοχες υποδείξεις και παρατηρήσεις που μου έθεσε από την αρχή της ανάθεσης του θέματος μέχρι και την ολοκλήρωση της ερευνητικής διαδικασίας.

Επίσης, οφείλω να ευχαριστήσω τους γονείς μου για τη στήριξη και τη συμπαράσταση που μου προσέφεραν σε όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών, καθώς και για την κατανόηση και την υπομονή που επέδειξαν.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διπλωματική αυτή εργασία με τίτλο «Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία στον νομό Πρέβεζας. Έρευνα απόψεων στελεχών διοίκησης» έχει ως αντικείμενο να διερευνήσει τον ρόλο της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας στον νομό Πρέβεζας.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας υλοποιείται η θεωρητική ανάλυση των εννοιών της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας, μέσα από την ανάλυση των ειδών τους, τα κίνητρα που ωθούν κάποιον προς αυτή την κατεύθυνση, καθώς και τους παράγοντες που τις επηρεάζουν. Στη συνέχεια, εξετάζεται ο ρόλος της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας στο νομό Πρέβεζας, βάση στοιχείων του Επιμελητηρίου και με αναφορές σε επιχειρήσεις πρότυπα για τον νομό.

Το δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας αφορά στην έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε σε επιχειρήσεις του νομού Πρέβεζας. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη χρήση κατάλληλα διαμορφωμένου ερωτηματολογίου χωρισμένο σε τρία μέρη: το πρώτο μέρος περιλάμβανε ερωτήσεις για την επιχειρηματικότητα, το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου αφορούσε την έννοια της καινοτομίας και το τρίτο μέρος περιλάμβανε ερωτήσεις αναφορικά με τα συγκεκριμένα στοιχεία της επιχείρησης για την καλύτερη δυνατή εξαγωγή συμπερασμάτων.

Λέξεις-κλειδιά: Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία, Νομός Πρέβεζας, Έρευνα.

ABSTRACT

This thesis entitled “Entrepreneurship and Innovation in the Prefecture of Preveza. Research of the views of managers” aims to investigate entrepreneurship and innovation in the Prefecture of Preveza.

The theoretical analysis of the concepts of entrepreneurship and innovation is introduced in the first chapter of the present thesis by citing their various definitions. Also, the first chapter implements the analysis of their types the motivations that drive someone towards this direction as well as the factors that affect these concepts are presented. Following with references to certain businesses this thesis examines the role of entrepreneurship and innovation in the prefecture of Preveza based on data from Preveza’s Chamber of commerce.

The second chapter of this thesis concerns the current field research which was carried out in businesses in the Prefecture of Preveza. The research was conducted using a well-designed questionnaire divided into three parts. The first part includes questions about entrepreneurship. The second part of the questionnaire is about the concept of innovation and the third part includes questions on the specific characteristics of the businesses in order to reach the best possible results.

Keywords: Entrepreneurship, Innovation, Prefecture of Preveza, Research

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
ABSTRACT	8
Περιεχόμενα	9
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	11
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ	11
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	12
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	13
Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	15
Εισαγωγή	15
Κεφάλαιο 1. Επιχειρηματικότητα.....	16
1.1 Εννοιολογική προσέγγιση επιχειρηματικότητας.....	16
1.2 Σημασία της επιχειρηματικότητας	17
1.3 Μορφές της επιχειρηματικότητας.....	17
1.4 Κίνητρα ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.....	19
1.5 Παράγοντες επιρροής της επιχειρηματικότητας	20
Κεφάλαιο 2. Καινοτομία.....	21
2.1 Εννοιολογική προσέγγιση της καινοτομίας	21
2.2 Μορφές της καινοτομίας.....	21
2.3 Πλεονεκτήματα καινοτομίας.....	22
2.4 Πλεονεκτικοί-Ανασταλτικοί παράγοντες επίτευξης καινοτόμων δράσεων.....	23
Κεφάλαιο 3. Η επιχειρηματικότητα και η καινοτομία στον Νομό Πρέβεζας	25
3.1 Στοιχεία – Πλεονεκτήματα του Ν. Πρέβεζας	25
3.2 Επιχειρηματική δραστηριότητα ν. Πρέβεζας.....	26
3.2.1 Στοιχεία επιχειρήσεων ν. Πρέβεζας	26
3.2.2 Παραγωγή ελαιολάδου ν. Πρέβεζας – Μουσείο Ελιάς.....	28
3.2.3 Παραγωγή οσπρίων περιοχής Μεσοποτάμου – Φαναρίου	30
3.2.4 Ιχθυοκαλλιέργειες στον νομό Πρέβεζας	32
3.2.5 Μαρίνα Πρέβεζας Α.Ε. – Τουριστικός Λιμένας Πρέβεζας Α.Ε.	33
3.2.6 Αεροδρόμιο Ακτίου – Fraport Greece	35
3.3 Η Βιομηχανική Περιοχή της Πρέβεζας.....	37
3.4 Καινοτόμες δράσεις και επιχειρηματικότητα ν. Πρέβεζας	39
Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.....	42
Εισαγωγή	42

Κεφάλαιο 4. Μεθοδολογία	42
Κεφάλαιο 5. Περιγραφή αποτελεσμάτων	43
5.1 Επιχειρηματικότητα	43
5.2 Καινοτομία	52
5.3. Η Επιχείρηση.....	60
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	72
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	75
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	77
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	82

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Μορφές επιχειρήσεων 2017.....	27
Πίνακας 2. Μορφές επιχειρήσεων 2018.....	28
Πίνακας 3. Μορφές επιχειρήσεων 2019.....	28
Πίνακας 4. Αεροπορική και επιβατική κίνηση του αεροδρομίου Ακτίου 2004 – 2019.....	37
Πίνακας 5. Παράγοντες που εμποδίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα.....	45
Πίνακας 6. Παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας	47
Πίνακας 7. Ενέργειες για τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης της επιχείρησής σας....	49
Πίνακας 8. Λόγοι για τους οποίους αναλάβατε την επιχειρηματική δραστηριότητα	51
Πίνακας 9. Αξιολόγηση της Απόδοσης της Επιχείρησής σας.....	52
Πίνακας 10. Παράγοντες που δυσχεραίνουν την επίτευξη καινοτόμων δράσεων	53
Πίνακας 11. Παράγοντες που συμβάλλουν στην επίτευξη καινοτόμων δράσεων	55
Πίνακας 12. Αναμενόμενα Αποτελέσματα Καινοτομίας	56
Πίνακας 13. Πηγές Πληροφοριών για τις Καινοτόμες Επιχειρήσεις	58
Πίνακας 14. Επίτευξη Καινοτομίας από την Επιχείρηση.....	60
Πίνακας 15. Αριθμός απασχολουμένων.....	61
Πίνακας 16. Χρήση Λογισμικού για:	62
Πίνακας 17. Χρήση του Διαδικτύου για:	63
Πίνακας 18. Πωλήσεις της επιχείρησής στο εξωτερικό, επί του συνολικού κύκλου εργασιών.....	64
Πίνακας 19. Η επιχείρησή σας εφαρμόζει κάποιο Σύστημα Πιστοποίησης Ποιότητας (π.χ. ISO 9000, κ.λπ.)	65
Πίνακας 20. Έχετε υποβάλει πρόταση σε κάποιο από τα επιδοτούμενα επενδυτικά προγράμματα (π.χ. ΕΣΠΑ, Αναπτυξιακός Νόμος).....	66
Πίνακας 21. Σπουδές επιχειρηματία.....	67
Πίνακας 22. Φύλο Επιχειρηματία.....	68
Πίνακας 23. Ηλικία Επιχειρηματία	69
Πίνακας 24. Νομική Μορφή Επιχείρησής	70
Πίνακας 25. Κλάδος κύριας δραστηριότητας.....	71

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1. Paragaea – Parga Old Olive Oil Factory Πάργας.....	30
Εικόνα 2. Μηχανήματα διαλογής οσπρίων τοπικών παραγωγών στην περιοχή Φανάρι....	32
Εικόνα 3. Μονάδα Ιχθυοκαλλιέργειας Π.Ε. Πρέβεζας	33
Εικόνα 4. Μαρίνα Πρέβεζας	34
Εικόνα 5. Κάτοψη Τοπογραφικού Διαγράμματος εγκαταστάσεων Μαρίνας Πρέβεζας	35
Εικόνα 6. Αεροδρόμιο Ακτίου ν. Πρέβεζας	36
Εικόνα 7. Βιομηχανική Περιοχή Πρέβεζας.....	38
Εικόνα 8. Ολυμπιακή ΑΒΕ Χελιού και Σολωμού ‘Forpen’	39
Εικόνα 9. Ελαιουργεία Πρεβέζης Α.Ε.....	40

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1. Παράγοντες που εμποδίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα	46
Διάγραμμα 2. Παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας	48
Διάγραμμα 3. Ενέργειες για τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης της επιχείρησής σας	50
Διάγραμμα 4. Λόγοι για τους οποίους αναλάβατε την επιχειρηματική δραστηριότητα	51
Διάγραμμα 5. Αξιολόγηση της Απόδοσης της Επιχείρησής σας	52
Διάγραμμα 6. Παράγοντες που δυσχεραίνουν την επίτευξη καινοτόμων δράσεων.....	54
Διάγραμμα 7. Παράγοντες που συμβάλλουν στην επίτευξη καινοτόμων δράσεων.....	55
Διάγραμμα 8. Αναμενόμενα Αποτελέσματα Καινοτομίας.....	57
Διάγραμμα 9. Πηγές Πληροφοριών για τις Καινοτόμες Επιχειρήσεις.....	59
Διάγραμμα 10. Επίτευξη Καινοτομίας από την Επιχείρηση	60
Διάγραμμα 11. Αριθμός απασχολούμενων	61
Διάγραμμα 12. Χρήση Λογισμικού για:.....	62
Διάγραμμα 13. Χρήση του Διαδικτύου για:	64
Διάγραμμα 14. Πωλήσεις της επιχείρησης στο εξωτερικό, επί του συνολικού κύκλου εργασιών.....	65
Διάγραμμα 15. Σύστημα Πιστοποίησης Ποιότητας (π.χ. ISO 9000, κ.λπ.)	66
Διάγραμμα 16. Έχετε υποβάλει πρόταση σε κάποιο από τα επιδοτούμενα επενδυτικά προγράμματα (π.χ. ΕΣΠΑ, Αναπτυξιακός Νόμος).....	67
Διάγραμμα 17. Σπουδές επιχειρηματία	68
Διάγραμμα 18. Φύλο Επιχειρηματία	69
Διάγραμμα 19. Ηλικία Επιχειρηματία	70
Διάγραμμα 20. Νομική Μορφή Επιχείρησης	71
Διάγραμμα 21. Κλάδος κύριας δραστηριότητας	72

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι έννοιες της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας τυγχάνουν να έχουν πολύπλευρο χαρακτήρα και να βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση μεταξύ τους στη σύγχρονη πραγματικότητα των επιχειρήσεων. Μέσα στην επικράτηση του κλίματος της αβεβαιότητας και της σύγχυσης που αναπτύσσεται στην αγορά της διεθνούς οικονομίας και των επιχειρήσεων, παρουσιάζεται η αναγκαιότητα να εντοπιστούν και να υλοποιηθούν επιχειρηματικά σχέδια που θα εμπνέονται από τη φιλοσοφία της καινοτομίας, ώστε να δοθεί λύση για την επίτευξη μακροχρόνιας ανάπτυξης και βιωσιμότητας των επιχειρηματικών μονάδων.

Βέβαια, είναι χρήσιμο να τονιστεί ότι οι έννοιες της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας, εάν και φέρουν πλήθος διαστάσεων και ερμηνειών, αποτελούν «καθαρή» νοοτροπία. Μέσα από την επιχειρηματικότητα και την ανάληψη καινοτομικών δράσεων, ο καθένας αναλαμβάνει το εγχείρημα της μετατροπής της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας του σε αποτέλεσμα και διαδικασίες, με σκοπό να αποφέρει οικονομικό κέρδος και αύξηση της ανταγωνιστικότητας. Χαρακτηριστική ακόμα, είναι η συμβολή της επιχειρηματικότητας στην προσωπική ανάπτυξη των ατόμων, αλλά και στην αντιμετώπιση προβληματικών φαινομένων ή καταστάσεων εντός του περιβάλλοντος των επιχειρήσεων ή εντός του κοινωνικού περιβάλλοντος. Κατ' επέκταση, το σύγχρονο περιβάλλον των επιχειρήσεων χρειάζεται να διέπεται από τις αρχές της καινοτομίας και της αλλαγής, προκειμένου να ανταποκριθεί απέναντι στην εμφάνιση των κινδύνων και των εξωτερικών απειλών που εντοπίζονται τόσο εντός της ίδιας γεωγραφικής περιοχής όσο και εκτός αυτής, σε εθνικό, περιφερειακό ή διεθνές επίπεδο. Για τον λόγο αυτό, είναι επιτακτικό για τις επιχειρήσεις να διαχειριστούν την πρωτοβουλία της καινοτομίας, προκειμένου να «προλάβουν» τον ανταγωνισμό και να διαχειριστούν μία περισσότερο αποτελεσματική επιχειρηματικότητα κερδοφορίας και ανάπτυξης.

Στο πρώτο μέρος της παρούσας διπλωματικής εργασίας γίνεται παρουσίαση ενός ευρέος φάσματος πληροφοριών, αποτυπώνοντας συγκεκριμένες και διαφορετικές προσεγγίσεις για τις εξεταζόμενες έννοιες της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας, με στόχο να δοθεί η έμφαση στα κύρια και ουσιαστικά χαρακτηριστικά τους στοιχεία και να αποφευχθεί η υπερπληροφόρηση μέσω της παράθεσης πολύπλοκων και συγκεχυμένων δεδομένων.

Στο δεύτερο μέρος, η ερευνητική μελέτη επικεντρώνεται στην αποτίμηση μίας μελέτης περίπτωσης, δηλαδή των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον νομό Πρέβεζας. Ο συνεχής ρυθμός μεταβολών και οι ραγδαίες εξελίξεις της αγοράς του τομέα των επιχειρήσεων διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην ένταση της ανταγωνιστικότητας. Υπάρχουν παράγοντες που φαίνεται να λειτουργούν ανασταλτικά ή αποτρεπτικά στην πορεία της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας στον νομό Πρέβεζας, εξαιτίας διαρθρωτικών προβλημάτων, συνθηκών δυσχέρειας του εσωτερικού και του εξωτερικού περιβάλλοντος και άλλων εμποδίων. Για τον λόγο αυτό, το θέμα που πραγματεύεται η παρούσα εργασία κρίνεται καίριας σημασίας για τη διερεύνηση και την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, προκειμένου να υπάρξουν στη συνέχεια προτάσεις ενίσχυσης της βιωσιμότητας και βελτίωσης της ανάπτυξης των υπαρχόντων ή νέων επιχειρήσεων .

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Εισαγωγή

Το θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας αφορά στην εξέταση των όρων της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση ερευνητικών μελετών, άρθρων και εκπαιδευτικού υλικού. Στην πρώτη ενότητα του παρόντος κεφαλαίου παρουσιάζεται μία σύντομη ανάλυση των ποικίλων χαρακτηριστικών της επιχειρηματικότητας με σκοπό να αναδειχθεί το σύνολο των προοπτικών της σύνθετης αυτής δραστηριότητας. Στη δεύτερη ενότητα προσεγγίζονται οι πτυχές της καινοτομίας με βάση το αντικείμενο που εφαρμόζεται, όπως και του αντίκτυπου στην επιχειρηματική λειτουργία και παρουσιάζονται οι παράγοντες που ωφελούν ή εμποδίζουν την ανάληψη καινοτόμων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Τέλος, η τρίτη ενότητα του κεφαλαίου αναφέρεται στην επιχειρηματικότητα και καινοτομία στην ευρύτερη περιοχή του νομού Πρέβεζας. Γίνονται συγκεκριμένες αναφορές στα στοιχεία της περιφερειακής ενότητας της Πρέβεζας που λειτουργούν ως πλεονεκτήματα για την ανάπτυξη οικονομικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Στο σημείο αυτό αναλύονται συγκεκριμένες επιχειρήσεις πρότυπα της Πρέβεζας που πρωτοπορούν στον τομέα τους.

Κεφάλαιο 1. Επιχειρηματικότητα

1.1 Εννοιολογική προσέγγιση επιχειρηματικότητας

Ο προσδιορισμός της έννοιας της επιχειρηματικότητας (entrepreneurship) επιδέχεται πλήθος διαφορετικών προσεγγίσεων, καθώς το περιεχόμενο της εξαρτάται κυρίως από τον επιχειρηματία, το άτομο δηλαδή που την ασκεί. Εφόσον το φαινόμενο της επιχειρηματικότητας διακρίνεται για τον πολυδιάστατο χαρακτήρα του εξαιτίας των διαφορετικών προσεγγίσεων που υιοθετούν οι επιχειρηματίες κατά τη δράση τους, έχουν προκύψει διαφορετικοί ορισμοί που περιγράφουν τον όρο μέσα από διαφορετικές προοπτικές των αιτιών και των τρόπων που ασκείται, του είδους και του μεγέθους των επιχειρήσεων που ιδρύονται, του ρόλου των επιχειρηματιών, των διαθέσιμων μέσων, όπως και της ποικιλότητας των δραστηριοτήτων που επιχειρούνται (Γκαγκάτσιος, 2008).

Η έννοια και το περιεχόμενο της επιχειρηματικότητας καθιερώθηκε από τον 18^ο αιώνα, ενώ ο A. Marshall (1890) αναγνώρισε τη συμβολή της επιχειρηματικότητας στην οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας και στη θεμελίωση της οικονομικής σκέψης. Βάσει αυτού, η επιχειρηματικότητα αποτελεί καταρχήν την προσπάθεια ολοκλήρωσης μίας πρωτοβουλίας και ιδέας ώστε να υπάρξει οικονομική κυρίως ανάπτυξη (Welch, 2004). Η οικονομική θεωρία του 19^{ου} αιώνα τοποθετεί την επιχειρηματικότητα ανάμεσα στους συντελεστές της διαδικασίας της παραγωγής μαζί με την εργασία, το κεφάλαιο και τη γη. Παρά τη γενική εντύπωση ότι ο όρος της επιχειρηματικότητας χρησιμοποιείται για την περιγραφή της διαδικασίας ίδρυσης και διοίκησης μίας επιχείρησης, η έννοια της επιχειρηματικότητας έχει πολυσύνθετο χαρακτήρα και ο προσδιορισμός της απασχολεί την ακαδημαϊκή κοινότητα και τους οικονομολόγους. Ωστόσο, δεν έχει ακόμα δημιουργηθεί ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός. Γενικά, η επιχειρηματικότητα γίνεται αντιληπτή ως μία δυναμική διαδικασία προσδιορισμού και εκμετάλλευσης ευκαιριών, όπως και ανάληψης πρωτοβουλιών και υλοποίησης ιδεών, κατά την οποία τα άτομα που την ασκούν (οι επιχειρηματίες) δραστηριοποιούνται αυτοβούλως και μεθοδικά επιδιώκοντας την προοδευτική οικονομική ανάπτυξη (Πιπερόπουλος, 2007).

1.2 Σημασία της επιχειρηματικότητας

Η οικονομική ανάπτυξη αποτελεί την πρωτεύουσα συνέπεια της ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας, καθώς η διάδοση της κουλτούρας του επιχειρείν αποτελεί βασικό εργαλείο για τη μετατροπή ενός συγκριτικού πλεονεκτήματος σε ανταγωνιστικό. Αναλυτικότερα, τα εγχειρήματα για την υλοποίηση νέων επιχειρηματικών ιδεών φαίνεται να προωθούν την απασχόληση συμβάλλοντας στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην ενίσχυση της οικονομικής συνοχής, όπως και της κοινωνικής συνοχής με αποτέλεσμα τη μείωση του ποσοστού ανεργίας. Επίσης, η επιχειρηματικότητα λειτουργεί ως σημαντική και βασική προϋπόθεση της διαδικασίας της ανταγωνιστικότητας στην αγορά, ανεξάρτητα από τη δραστηριοποίηση εντός ή εκτός συγκεκριμένου κλάδου. Η παραγωγικότητα της αγοράς ωθείται στις περιπτώσεις υλοποίησης νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών ή στις περιπτώσεις αναπροσανατολισμού υφιστάμενων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας οδηγεί στην αύξηση της πίεσης του ανταγωνισμού και ως αποτέλεσμα, πολλές επιχειρήσεις αντιδρούν και αναλαμβάνουν να βελτιώσουν τις επιδόσεις τους μέσω επιχειρηματικών, αλλά και καινοτόμων πρωτοβουλιών σε επίπεδο οργάνωσης, παραγωγικής διαδικασίας, μεθόδων μάρκετινγκ ή όσον αφορά στα προσφερόμενα προϊόντα και τις υπηρεσίες. Ταυτόχρονα, η αύξηση της επιχειρηματικότητας λειτουργεί προς όφελος της αγοράς και των καταναλωτών εξαιτίας της κατάλληλης αξιοποίησης των πόρων, της διεύρυνσης της βάσης της αγοράς, της αύξησης των επιλογών και της αναπροσαρμογής της τιμολογιακής πολιτικής (Γκαγκάτσιος, 2008· Κακούρης, 2010).

Για τους λόγους αυτούς η επιχειρηματικότητα είναι ο ακρογωνιαίος λίθος στη διαμόρφωση μίας ανταγωνιστικής οικονομίας που εμφανίζει χαρακτήρα κρίσης, σταθερότητας, αλλά και προόδου, ανάλογα με τις υφιστάμενες συνθήκες των λοιπών τομέων της πολιτικής, της κοινωνίας και της τεχνολογίας.

1.3 Μορφές της επιχειρηματικότητας

Οι μορφές της επιχειρηματικότητας διακρίνονται βάσει των πολλαπλών διαστάσεων που λαμβάνει η λειτουργία των επιχειρήσεων/οργανισμών, αλλά και με βάση την ποικιλομορφία του δικτύου των σχέσεων που αναπτύσσεται στον επιχειρηματικό τομέα. Η επιχειρηματικότητα διαχωρίζεται κυρίως για να περιγραφεί η διάκριση μεταξύ

των γνωρισμάτων των διάφορων μοντέλων της επιχειρηματικότητας, όπως και για την ευκολότερη ερμηνεία του πολυδιάστατου αυτού φαινομένου (Βασιλειάδης, 2008· Γκαγκάτσιος, 2008).

Η επιχειρηματικότητα μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε επιχειρηματικότητα ανάγκης και επιχειρηματικότητα ευκαιρίας, ανάλογα με τα κίνητρα που ωθούν άτομα ή ομάδες ατόμων να προχωρήσουν στην έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ακόμα, η επιχειρηματικότητα μπορεί να διακριθεί σε ενδοεπιχειρηματικότητα και start-up επιχειρηματικότητα, ανάλογα με το εάν η νέα επιχείρηση στηρίζεται στην ύπαρξη υφιστάμενης επιχείρησης, η οποία επιδιώκει την επέκταση της επιχειρηματικής δράσης ή της λειτουργίας της ή εάν η επιχείρηση αποτελεί αμιγώς νέα επιχειρηματική δραστηριότητα. Η ενδοεπιχειρηματικότητα χρησιμοποιείται ως όρος για να περιγράψει την πρωτοβουλία ατόμων να αναλάβουν την ευθύνη να επεκτείνουν ήδη υπάρχουσες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, αναλαμβάνοντας τη διαχείριση του κινδύνου και την παραγωγή καινοτομιών (Πετράκης, 2004· Katsikis & Kyrgidou, 2009).

Λαμβάνοντας υπόψη τον σκοπό ανάπτυξης της επιχειρηματικής δραστηριότητας οι Clamp & Alhamis (2010) προχωρούν στην εξής κατηγοριοποίηση (Κορρές, 2015):

- Παραδοσιακή επιχειρηματικότητα,
- Κοινωνική επιχειρηματικότητα,
- Συνεργατική επιχειρηματικότητα,
- Πράσινη επιχειρηματικότητα.

Η κυριότερη κατηγοριοποίηση της επιχειρηματικότητας που στηρίζεται στις βασικές λειτουργίες της επιχειρηματικότητας και στις δραστηριότητες που αναλαμβάνει ο επιχειρηματίας είναι η διάκριση ανάμεσα σε αμιγή και μικτή επιχειρηματικότητα. Η αμιγής επιχειρηματικότητα αφορά στην προσωπική συμβολή του επιχειρηματία στην υλοποίηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Ο επιχειρηματίας κατανοώντας τη λειτουργία της αγοράς, αντιλαμβάνεται τα πλεονεκτήματα αξιοποίησης μιας νέας ιδέας ή επέκτασης μίας υφιστάμενης παραγωγικής ιδέας και αναλαμβάνει την πρωτοβουλία πραγματοποίησης. Βέβαια, η αμιγής επιχειρηματικότητα αφορά αποκλειστικά στην αντίληψη του επιχειρηματία για την ανάγκη έναρξης ή επέκτασης μίας επιχειρηματικής δραστηριότητας και στη σύλληψη της παραγωγικής ιδέας και δεν περιλαμβάνει τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας, όπως την οργάνωση και τον συντονισμό των παραγωγικών συντελεστών και των πόρων. Από την άλλη, η μικτή

επιχειρηματικότητα αφορά στη δραστηριοποίηση του επιχειρηματία κατά την υλοποίηση της επιχειρηματικής ιδέας αναλαμβάνοντας ρόλους που μπορούν να πραγματοποιηθούν από διαφορετικά άτομα ή οικονομικούς φορείς.

1.4 Κίνητρα ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

Στην οικονομική θεωρία αποτυπώνεται η υπόθεση ότι η ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας υποκινείται από τα διάφορα κίνητρα και τους παράγοντες ώθησης που αφορούν στην απόφαση κάποιου προσώπου ή ομάδας προσώπων να ασχοληθεί με την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας. Η ικανότητα αντίληψης, οργάνωσης, διαχείρισης και ανάπτυξης μίας επιχειρηματικής ιδέας στο πλαίσιο της αγοράς αποτελεί τον κυρίαρχο παράγοντα επιτυχίας της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η ικανότητα αυτή βασίζεται καταρχήν στα κίνητρα ώθησης των επιχειρηματιών, τα οποία χαρακτηρίζονται στη βιβλιογραφία ως θετικά κίνητρα προσέλκυσης (κέρδος, επαγγελματική επιτυχία, καταξίωση, ανεξαρτησία, αυτονομία κ.ά.), ουδέτερα κίνητρα (επαγγελματική εμπειρία, τύχη, σπουδές κ.ά.) και αρνητικά κίνητρα απόθησης (ανεργία, οικονομική κρίση, οικογενειακές ανάγκες κ.ά.) και συνδέονται άμεσα με τις διάφορες οικονομικές, θεσμικές, κοινωνικές και πολιτισμικές επιδράσεις που δέχεται ο επιχειρηματίας, αλλά και με τα προσωπικά και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του επιχειρηματία και τις προηγούμενες εμπειρίες του (Ιωαννίδης, 2007· Κορρές, 2015· Πετράκης, 2004· Χριστοδούλου, 2014). Τα επιχειρηματικά κίνητρα φαίνεται να επηρεάζουν σημαντικά την επιχειρηματική δραστηριότητα και τη σταδιοδρομία των ατόμων – επιχειρηματιών και οδηγούν σε επιπτώσεις τόσο μικροεπίπεδου (π.χ. ατομικό και οικογενειακό επίπεδο) όσο και μακροεπίπεδου (π.χ. επίπεδο αγοράς, οικονομίας, χώρας κ.ά.). Παράλληλα με τους παράγοντες ώθησης των ατόμων να αποφασίσουν και να αναλάβουν την άσκηση επιχειρηματικότητας, διαπιστώνεται η ιδιαίτερη σημασία και βαρύτητα που έχουν οι πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές συνθήκες του πλαισίου αγοράς που πραγματοποιείται η επιχειρηματική σταδιοδρομία (Κόκκινου, 2015· Κορρές, 2015).

1.5 Παράγοντες επιρροής της επιχειρηματικότητας

Ο πολυδιάστατος χαρακτήρας της επιχειρηματικότητας, που αναλύεται στην προηγούμενη ενότητα του παρόντος κεφαλαίου, φαίνεται ότι έχει διαμορφωθεί από την επιρροή που δέχεται από τα ποικίλα φαινόμενα που παρουσιάζονται λόγω των τρεχουσών οικονομικών, πολιτικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών συνθηκών. Έτσι, η μελέτη των διάφορων μοντέλων επιχειρηματικότητας έχει καταδείξει την ύπαρξη διαφορετικών παραγόντων επιρροής. Αναλυτικότερα, οι παράγοντες επιτυχίας ή αποτυχίας στην άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι οι ακόλουθοι (Βασιλειάδης, 2008· Deakins & Freel, 2007· Foreman–Peck & Zhou, 2011· Meyer & Allen, 2004):

1. Οικονομικοί παράγοντες
2. Ψυχολογικοί παράγοντες
3. Κοινωνιολογικοί παράγοντες
4. Περιβαλλοντικοί παράγοντες
5. Δημογραφικοί παράγοντες
6. Παράγοντες κουλτούρας ή πολιτισμικοί

Κεφάλαιο 2. Καινοτομία

2.1 Εννοιολογική προσέγγιση της καινοτομίας

Η αλληλεπίδραση των επιχειρήσεων με το μεταβαλλόμενο περιβάλλον οδηγεί στην αναγνώριση της καινοτομίας ως του εργαλείου κατά την άσκηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων για την προσαρμογή των επιχειρήσεων στην εξέλιξη της αγοράς και στους μετασχηματισμούς που δημιουργούνται εξαιτίας των οικονομικών, τεχνολογικών, πολιτικών και κοινωνικών συνθηκών κάθε περιόδου. Το δυναμικό σύγχρονο περιβάλλον του επιχειρηματικού κόσμου υπόκειται συνεχείς και ρευστές εναλλαγές συνθηκών και κατ' επέκταση, η καινοτομία αναλαμβάνει πρωταρχικό ρόλο στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων (Γεωργαντά, 2003· Κακούρης, 2010· Παππά, 2007). Σε ακαδημαϊκό επίπεδο, αλλά και στην πολιτική και οικονομική θεωρία ο ρόλος της καινοτομίας στην οικονομική ανάπτυξη οριοθετείται και διατυπώνεται σχολαστικά. Συγκεντρωτικά, η καινοτομία μπορεί να καθοριστεί ως μια σύνθετη διαδικασία μετασχηματισμού της νέας γνώσης σε βελτιωμένα προϊόντα ή υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις επιθυμίες και προτιμήσεις των καταναλωτών.

2.2 Μορφές της καινοτομίας

Οι μορφές της καινοτομίας διαφοροποιούνται ανάλογα με τη δραστηριότητα και το αντικείμενο που εφαρμόζεται, τον χρόνο που απαιτεί για την ολοκλήρωσή της, τον αντίκτυπο που επιφέρει στην οργανωτική δομή της επιχείρησης, αλλά και στο κοινωνικό σύνολο. Βέβαια, οι κατηγορίες στις οποίες ταξινομείται η καινοτομία ενδέχεται να αλληλεπικαλύπτονται, καθώς οι διάφορες μορφές της καινοτομίας συγκλίνουν ή/ και συμπίπτουν μεταξύ τους (Κακούρης, 2010). Ανάλογα με τον ορισμό της καινοτομίας και τον τομέα της επιχειρηματικότητας που εφαρμόζεται υπάρχουν τα ακόλουθα είδη καινοτομίας (Γκαγκάτσος, 2008· Κόκκινου, 2015):

- **Καινοτομία προϊόντος/ υπηρεσίας:** Η καινοτομική δράση αφορά τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που παράγονται από τις επιχειρήσεις. Η επιχείρηση αποφασίζει και αναλαμβάνει να εισάγει ένα νέο ή βελτιωμένο προϊόν/ υπηρεσία στη γραμμή της παραγωγής της προκειμένου να ικανοποιήσει τη νέα ανάγκη που προκύπτει. Η καινοτομία προϊόντος συνδέεται με την εισαγωγή νέων προϊόντων/ υπηρεσιών, με

την αντικατάσταση ή τη διαφοροποίηση υπαρχόντων αγαθών, με τη βελτίωση της ποιότητας των τεχνικών προδιαγραφών, του υλικού ή των λειτουργικών χαρακτηριστικών των προϊόντων/ υπηρεσιών, καθώς και με την επέκταση της αγοράς στην οποία δραστηριοποιείται η επιχείρηση ή την ανάπτυξη νέας αγοράς. Η καινοτομία μπορεί να περιλαμβάνει σημαντικές αλλαγές στον σχεδιασμό των προϊόντων ή στη συσκευασία τους, στην τοποθέτηση, στην προώθηση ή στην τιμολόγησή τους. Δηλαδή, η καινοτομική δράση μπορεί να επηρεάσει τη γραμμή διανομής των προϊόντων/ υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις προσφοράς προς τη ζήτηση των καταναλωτών.

- **Καινοτομία στη διαδικασία παραγωγής:** Η εφαρμογή καινοτομίας αφορά στους τρόπους και τις μεθόδους που ακολουθούνται στην παραγωγική διαδικασία των προϊόντων/ υπηρεσιών, όπως και στα μέσα ή εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή. Το είδος της καινοτομίας στη διαδικασία παραγωγής μπορεί να περιλαμβάνει αλλαγές στον τεχνολογικό εξοπλισμό, στις τεχνικές, στο λογισμικό ή/ και στα πρότυπα της παραγωγικής διαδικασίας. Σκοπός εφαρμογής της καινοτομίας στη διαδικασία παραγωγής είναι η επίτευξη ευελιξίας και άμεσης προσαρμογής της επιχείρησης στις μεταβολές της αγοράς με σκοπό να σημειωθεί μείωση του κόστους παραγωγής και εργασίας, βελτιστοποίηση της αλυσίδας παραγωγής και προσαρμογή σε νέους κανονισμούς ή πρότυπα.
- **Οργανωτική καινοτομία:** Η εφαρμογή της οργανωτικής καινοτομίας αποτελεί προϋπόθεση και απαιτούμενο για την επίτευξη και την προώθηση των λοιπών ειδών καινοτομίας. Η οργάνωση της επιχείρησης μπορεί να εμφανίσει νέα ή βελτιωμένη δομή, να παρουσιαστεί περισσότερο ευέλικτη, να αναπτύξει διαφοροποιημένα συστήματα στη λήψη των αποφάσεων ή να εξασφαλίσει τη βελτιστοποίηση των δικτύων της επιχείρησης.

2.3 Πλεονεκτήματα καινοτομίας

Η εφαρμογή καινοτομικών δράσεων προσφέρει τη δυνατότητα ενδεχόμενων σημαντικών οφελών και πλεονεκτημάτων τόσο στο επίπεδο των επιχειρήσεων όσο και σε επίπεδο ικανοποίησης των αναγκών του κοινωνικού συνόλου, παρά την ύπαρξη πραγματικού κόστους και δαπάνης χρόνου. Η δημιουργία νέων ή βελτιωμένων προϊόντων/ υπηρεσιών με προοπτική βιωσιμότητας στην αγορά ως στρατηγικός στόχος των

επιχειρήσεων αποτελεί το κυριότερο όφελος στην οικονομική ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας, καθώς ενισχύει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μέσα στην αγορά. Συγκεκριμένα, η εμφάνιση τεχνολογικών αλλαγών μπορεί να δημιουργήσει νέες ευκαιρίες κέρδους, σύλληψης επιχειρηματικών ιδεών και ανάπτυξης περισσότερο ευέλικτων καινοτομιών, αύξηση του ενδιαφέροντος και της εστίασης στην οργάνωση καινοτομιών, όπως και εμφάνιση νέων δυνατοτήτων δημιουργικότητας στον σχεδιασμό και στην προώθηση των προϊόντων/ υπηρεσιών. Επίσης, η ανάπτυξη νέων καινοτομικών ευκαιριών μπορεί να οδηγήσει στην ικανοποίηση των νέων ή μετατοπιζόμενων καταναλωτικών και κοινωνικών αναγκών, οι οποίες διαμορφώνονται βάσει των εξελίξεων στην αγορά και του ανοίγματος των επιχειρηματικών ευκαιριών. Ταυτόχρονα, οι καινοτομίες μπορεί να ωφελήσουν τις επιχειρήσεις ώστε να αποκτήσουν νέους πελάτες, νέους τρόπους μάρκετινγκ, νέες μεθόδους παραγωγής προϊόντων/ υπηρεσιών και προσέγγισης συγκεκριμένων ομάδων – καταναλωτών. Η δυνατότητα ανάπτυξης καινοτομιών μπορεί να οδηγήσει στη μετατόπιση προστιθέμενων δαπανών ή διαθεσιμότητας που αποτελούν σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Τέλος, η εφαρμογή καινοτομιών μπορεί να επιφέρει αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο της αγοράς, στους κανονισμούς και στα πρότυπα ώστε να υπάρξει ταχύτατη προσαρμογή των επιχειρήσεων στις αλλαγές του δυναμικού περιβάλλοντος της αγοράς (Γκαγκάτσιος, 2008· EOMMEX, 2009· ΣΒΒΕ, 2006· Τσακανίκας, Γιωτόπουλος, Βαλαβανιώτη & Σταυράκη, 2019). Αξιοσημείωτο είναι ότι η δυνατότητα εφαρμογής καινοτομιών μπορεί να φέρει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων και υπηρεσιών τους, την επέκταση σε νέες αγορές, την αύξηση του μεριδίου αγοράς και τη μείωση του εργατικού κόστους (Παππά, 2007· Πιπερόπουλος, 2007).

2.4 Πλεονεκτικοί-Ανασταλτικοί παράγοντες επίτευξης καινοτόμων δράσεων

Η ανάπτυξη, η εφαρμογή και η σταθερή συμβολή των καινοτομιών στην αγορά του επιχειρηματικού κόσμου μπορεί να επηρεαστεί από ορισμένους παράγοντες που αφορούν στην καινοτομία εισαγωγής νέων προϊόντων/ υπηρεσιών, στην οργανωτική καινοτομία, όπως και στην καινοτομία στην διαδικασία παραγωγής. Συγκεκριμένα, η ύπαρξη πλεονεκτημάτων των νέων προϊόντων/ υπηρεσιών συγκριτικά με τα προϊόντα/ υπηρεσίες, τα οποία προσπαθεί να διαφοροποιήσει και να αντικαταστήσει, η συμφωνία της

φιλοσοφίας της καινοτομίας με τις τρέχουσες αξίες της αγοράς, η δυνατότητα δοκιμαστικής περιόδου για την επιτυχή απόδοση της καινοτομίας, καθώς και η ευκολία εφαρμογής της καινοτομίας αποτελούν τους παράγοντες που διευκολύνουν την επίτευξη των καινοτόμων δράσεων (Γκαγκάτσιος, 2008· Κοκκίνου, 2015).

Η διαδικασία προσδιορισμού, ανάπτυξης και εφαρμογής μιας καινοτομίας μπορεί να καταλήξει σε αποτυχία εξαιτίας της παρουσίας έντονης αβεβαιότητας και λόγω της αμελητέας διαχείρισης των ενδεχόμενων κινδύνων. Κατ' επέκταση, παρά τη σημασία της εφαρμογής καινοτομιών σε διάφορους τομείς των επιχειρήσεων, παρατηρούνται διάφορες αιτίες αποτυχίας και αναποτελεσματικότητας στην επίτευξη προσαρμογών στο περιβάλλον της αγοράς (Γεωργαντά, 2003· Γκαγκάτσιος, 2008· Κακούρης, 2010· ΣΒΕΕ, 2006). Οι παράγοντες αποτυχίας των καινοτομικών δράσεων στο πλαίσιο της επιχειρηματικότητας ταξινομούνται σε ενδογενείς και εξωγενείς και είναι οι ακόλουθοι:

- Η συντηρητική νοοτροπία των επιχειρηματιών.
- Η έλλειψη διορατικότητας και ουσιαστικών κινήτρων.
- Η μειονεκτική υποστήριξη εξαιτίας των ιεραρχικών δομών επικοινωνίας.
- Η ακαμψία της οργανωτικής δομής των επιχειρήσεων.
- Η ανεπάρκεια και οι ελλείψεις στις υποδομές.
- Η έλλειψη κατάλληλου νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου υποστήριξης.
- Η ακαταλληλότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων κατάρτισης
- Η ύπαρξη γενικής αδιαφορίας ή παρουσία υπερβολικού ενδιαφέροντος.

Κεφάλαιο 3. Η επιχειρηματικότητα και η καινοτομία στον Νομό Πρέβεζας

3.1 Στοιχεία – Πλεονεκτήματα του Ν. Πρέβεζας

Η γεωγραφική θέση του Νομού Πρέβεζας βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα της Περιφέρειας της Ηπείρου, όπου καταλαμβάνει έκταση 1.036 τετραγωνικών χιλιομέτρων με πληθυσμό άνω των 50 χιλ. κατοίκων. Συγκεκριμένα, ο Νομός Πρέβεζας συνορεύει βόρεια με τον Νομό Ιωαννίνων και με τον Νομό Θεσπρωτίας, ανατολικά με τον Νομό Άρτας και συνδέεται μέσω υποθαλάσσιας ζεύξης με τον Νομό Αιτωλοακαρνανίας. Ο Νομός διακρίνεται για την ποικιλότητα και τον συνδυασμό του φυσικού, αλλά και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Περιλαμβάνει περιοχές με μεγάλο οικοβιολογικό ενδιαφέρον, όπως τον Αμβρακικό κόλπο, τον ποταμό Αχέροντα, τη Λίμνη Ζηρού και το δάσος του Λεκατσά. Εκτός από τις φυσικές ομορφιές του τόπου σπουδαία είναι και η ιστορία του, η οποία καταδεικνύεται μέσα από αρχαιολογικούς χώρους όπως το Νεκρομαντείο, την πόλη της Αρχαίας Νικόπολης, το Ρωμαϊκού Υδραγωγείου, την αρχαία Κασσώπη καθώς και μνημεία όπως το Ζάλογγο κ.ά. Το σύνολο των στοιχείων αυτών οδηγεί τον επιχειρηματικό κόσμο του Νομού Πρέβεζας να διευρύνει τις δραστηριότητές του στον τουριστικό τομέα. Η βιώσιμη ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στον Νομό Πρέβεζας μπορεί να υποστηριχτεί από το σύνολο των υποδομών που διαθέτει η ευρύτερη περιοχή του Νομού όπως το εμπορικό λιμάνι, η Βιομηχανική Περιοχή, το Αεροδρόμιο Ακτίου Πρέβεζας και η μαρίνα. Επίσης, η αγροτική ανάπτυξη του Νομού συμβάλει στην ανάληψη νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στους τομείς της γεωργίας (παραγωγή ελαιολάδου, παραγωγή οσπρίων και οπωροκηπευτικών), της κτηνοτροφίας, της ιχθυοκαλλιέργειας και της αλιείας. Κατ' επέκταση, οι παραγωγοί και οι επιχειρήσεις του πρωτογενούς τομέα παραγωγής μπορούν να στραφούν προς διάφορες κατευθύνσεις για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εφαρμογής καινοτομιών, όπως για παράδειγμα, στην παραγωγή βιολογικών πιστοποιημένων προϊόντων, στην εξαγωγή των προϊόντων στη διεθνή αγορά, στην τυποποίηση των αγροτικών προϊόντων, καθώς και στη συστηματική οργάνωση του τομέα μέσα από τη δημιουργία συνεταιρισμών παραγωγών.

Ο νομός Πρέβεζας διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα, παρέχει κίνητρα και ευκαιρίες ανάπτυξης δυναμικών και εξελισσόμενων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε όλους τους τομείς παράγωγης. Όπως αναλύεται στην επόμενη ενότητα του κεφαλαίου, η ενθάρρυνση

ολοκληρωμένων προσεγγίσεων στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας υποστηρίζεται τόσο από τις υφιστάμενες υποδομές, τις πρωτοβουλίες των επιχειρηματιών όσο και από τις πολιτικές και τα προγράμματα δράσεων και στρατηγικών ενίσχυσης και χρηματοδότησης νέων πρωτοβουλιών από τους αρμόδιους φορείς.

3.2 Επιχειρηματική δραστηριότητα ν. Πρέβεζας

3.2.1 Στοιχεία επιχειρήσεων ν. Πρέβεζας

Σύμφωνα με στοιχεία που παραχωρήθηκαν από το Επιμελητήριο Πρέβεζας και συγκεκριμένα, τη διεύθυνση μητρώου, ο συνολικός αριθμός εγγεγραμμένων επιχειρήσεων στον νόμο ανέρχεται στα 4.706 μέλη, εκ των οποίων τα 906 μέλη ανήκουν στον Δευτερογενή τομέα (Βιομηχανία, Μεταποίηση, Κατασκευές), τα 2.505 μέλη στον Τριτογενή τομέα (Υπηρεσίες, Τουριστικά) και τα 1.295 στον Εμπορικό κλάδο (καταστήματα)¹.

Στην συνέχεια δίνονται οι πίνακες με τις μορφές των επιχειρήσεων που εγγραφήκαν και διαγράφηκαν από το Επιμελητήριο Πρέβεζας τις τρεις προηγούμενες χρονιές (2017, 2018, 2019). Σύμφωνα με τα στοιχεία του Επιμελητηρίου διαπιστώνεται η στασιμότητα στην πορεία της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας στον νομό Πρέβεζας κατά τα τελευταία χρόνια, καθώς οι διαγραφές επιχειρήσεων ξεπερνούν τις νέες εγγραφές στα έτη 2017 και 2018, ενώ στο έτος 2019 υπάρχει μια αύξηση των εγγραφών σε σχέση με τις διαγραφές. Έτσι, το σύνολο των 543 εγγραφών συγκριτικά με τις 437 διαγραφές κατά την προηγούμενη τριετία αποτυπώνει αφενός τη σχετικά αυξημένη προσπάθεια, ωστόσο παρουσιάζεται μία ξεκάθαρη προτίμηση των νέων επιχειρηματιών προς την έναρξη ατομικών επιχειρήσεων, εξαιτίας των ευκολότερων διαδικασιών έναρξης και της μη απαίτησης κεφαλαίου για την ίδρυση.

¹<http://www.statistics.gr>

Πίνακας 1. Μορφές επιχειρήσεων 2017

ΒΙΒΛΙΟ ΕΓΓΡΑΦΩΝ-ΔΙΑΓΡΑΦΩΝ				
ΑΠΟ 01.01.2017 ΕΩΣ 31.12.2017				
		<i>Εγγραφές</i>	<i>Διαγραφές</i>	<i>Σύνολο</i>
1.	ΙΚΕ	19	1	18
2.	Α.Ε	1	0	1
3.	ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	105	128	-23
4.	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	0	3	-3
5.	Ε.Ε	6	4	2
6.	ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ	1	0	1
7.	ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΕΠΕ	0	2	-2
8.	Ο.Ε	14	15	-1
9.	ΣΥΝΑΙΤΕΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡ. ΕΥΘΥΝΗΣ	1	1	0
	ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	147	154	-7

Πίνακας 2. Μορφές επιχειρήσεων 2018

ΒΙΒΛΙΟ ΕΓΓΡΑΦΩΝ-ΔΙΑΓΡΑΦΩΝ				
ΑΠΟ 01.01.2018 ΕΩΣ 31.12.2018				
		<i>Εγγραφές</i>	<i>Διαγραφές</i>	<i>Σύνολο</i>
1.	ΙΚΕ	30	0	30
2.	Α.Ε	1	8	-7
3.	ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	92	139	-47
4.	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	2	0	2
5.	Ε.Ε	14	4	10
6.	ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ	0	1	-1
7.	ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ	0	2	-2
8.	Ο.Ε	27	14	13
	ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	166	168	-2

Πίνακας 3. Μορφές επιχειρήσεων 2019

ΒΙΒΛΙΟ ΕΓΓΡΑΦΩΝ-ΔΙΑΓΡΑΦΩΝ				
ΑΠΟ 01.01.2019 ΕΩΣ 31.12.2019				
		<i>Εγγραφές</i>	<i>Διαγραφές</i>	<i>Σύνολο</i>
1.	ΚΕ	62	1	61
2.	Α.Ε	105	107	-2
3.	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	2	0	2
4.	Ε.Ε	24	2	22
5.	Ο.Ε	31	5	26
6.	ΣΥΝΑΙΤΕΡΙΣΜΟΣ	6	0	6
	ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ	230	115	115

3.2.2 Παραγωγή ελαιολάδου ν. Πρέβεζας – Μουσείο Ελιάς

Το 2016 η επιχείρηση Eperion έλαβε σήμα πιστοποίησης και αναγνωρίστηκε από τον Οργανισμό Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων² (Agrocert) ως εργαστήριο τυποποίησης ελαιολάδου Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (Π.Γ.Ε.). Ως εκ τούτου, η καινοτομία του προϊόντος «Ελαιόλαδο Πρέβεζας» κατέστησε το προϊόν εμπορεύσιμο, ανέδειξε τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του και συνέβαλε στην επέκταση της αγοράς του προϊόντος σε εγχώριο και ευρωπαϊκό επίπεδο. Επίσης, οι ενέργειες που λαμβάνουν χώρα από την τοπική επιχείρηση Eperion και σε συνεργασία με φορείς, όπως το Επιμελητήριο Πρέβεζας και η Περιφερειακή Διεύθυνση Πρέβεζας, στοχεύουν στην ευρύτερη ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στον τομέα παραγωγής ελαιολάδου. Συγκεκριμένα, η απόκτηση πιστοποιημένου σήματος Agrocert για τα τοπικά ελαιοτριβεία, η αύξηση των παραγωγών που συμμετέχουν στην παραγωγή και στην εμφιάλωση του Π.Γ.Ε. «Πρέβεζα» μέσα από την επέκταση της γεωγραφική ζώνης παραγωγής, καθώς και η προώθηση του «Ελαιολάδου Πρέβεζας» στις τοπικές επιχειρήσεις του νομού Πρέβεζας είναι οι προτεινόμενες δράσεις που υπάγονται στις διάφορες κατηγορίες καινοτομίας του Εγχειριδίου Όσλο (Oslo Manual, 2005), όπως στην καινοτομία διαδικασίας και στην καινοτομία μάρκετινγκ. Η αναπτυσσόμενη επιχείρηση παραγωγής και εμπορίας

²Κανονισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης Agrocert (30.11.2010/4^η έκδοση).

ελαιολάδου Epeirion διαθέτει ως έδρα του συσκευαστηρίου τον Λούρο Πρέβεζας και το εργαστήριο της είναι διαπιστευμένο με χημικές και οργανοληπτικές πιστοποιήσεις του Διεθνούς Συμβουλίου Ελαιολάδου³.

Το 2018 εμφανίστηκε στην επιχειρηματική αγορά της παραγωγής ελαιολάδου στον νομό Πρέβεζας η καινοτόμος επιχείρηση Roïema που διαθέτει ελαιολάδο περιορισμένης παραγωγής και υψηλού επιπέδου ποιότητας. Διεθνώς αναγνωρίζεται και βραβεύεται βάσει της ανάλυσης των ποιοτικών και οργανοληπτικών ελέγχων, ενώ ιδιαίτερη αναγνώριση έχει λάβει ο σχεδιασμός (design) της συσκευασίας. Αποτέλεσμα της επιχειρηματικής ανάπτυξης και των πλεονεκτημάτων της καινοτομίας του προϊόντος είναι η περαιτέρω επέκταση της επιχείρησης και η σύναψη συνεργασίας με δεύτερη επιχείρηση παραγωγής ελαιολάδου του νομού Πρέβεζας.⁴

Εικόνα 1. Paragaea – Parga Old Olive Oil Factory Πάργας

Παράλληλα, στην περιοχή της Πάργας στην Πρέβεζα έχει δημιουργηθεί μία νέα καινοτόμα επιχείρηση που σχετίζεται με τη διαδικασία παραγωγής και επεξεργασίας ελαιολάδου. Συγκεκριμένα, έχει ιδρυθεί ένας μουσειακός χώρος έκθεσης μηχανοκίνητου ελαιοτριβείου (Μουσείο Ελιάς), το «Paragaea – Parga Old Olive Oil Factory»⁵ (Εικόνα 1).

³<https://www.mypreveza.gr/2018/09/%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CE%BB%CE%B1%CE%B9%CF%8C%CE%BB%CE%B1%CE%B4%CE%BF-%CF%80%CF%81%CE%AD%CE%B2%CE%B5%CE%B6%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%AC-%CF%84%CE%B7%CE%BD.html>.

⁴<https://www.mypreveza.gr/2020/06/%CF%84%CE%BF-%CF%87%CF%81%CF%85%CF%83%CF%8C-%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B9-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CF%81%CE%B5%CE%B2%CE%B5%CE%B6%CE%B1%CF%82.html>.

⁵<https://www.paragaea.gr/>.

Η επιχείρηση επεκτείνεται μέσα από τη χρήση των νέων τεχνολογιών και τη διάθεση προϊόντων και παραγώγων ελιάς μέσω ηλεκτρονικού καταστήματος, ενώ αναπτύσσει υπηρεσίες τουριστικού χαρακτήρα και υπηρεσίες εστίασης.⁶ Αξίζει να αναφερθεί ότι η εν λόγω επιχείρηση αναπτύχθηκε στη βάση της αειφόρου ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής με σκοπό την προσφορά υπηρεσιών προστιθέμενης πολιτιστικής αξίας προς τους καταναλωτές-επισκέπτες και την επέκταση των πλεονεκτημάτων επιχειρηματικότητας στην περιοχή, όπως της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης.

Κλείνοντας την ενότητα των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών που αναπτύσσονται στον νομό Πρέβεζας αναφορικά με την παραγωγή ελαιολάδου παρατηρείται ότι υπάρχουν καινοτόμες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα. Ωστόσο, ενδείκνυται ο συλλογικός σχεδιασμός καινοτόμων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών από τους τοπικούς παραγωγούς ελαιολάδου, καθώς και η υποστήριξη των επιχειρήσεων από τους επιστημονικούς φορείς, όπως το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ηπείρου και ο Σύλλογος Γεωπόνων Πρέβεζας.

3.2.3 Παραγωγή οσπρίων περιοχής Μεσοποτάμου – Φαναρίου

Στο Φανάρι και στον Μεσοπόταμο του νομού Πρέβεζας συγκεντρώνεται η παραγωγή οσπρίων διαφόρων ειδών (λ.χ. φακές, φασόλια ποικιλίας βανίλιας, φασόλια μέτρια, μαυρομάτικα φασόλια, ρεβίθια, φάβα). Συνολικά, τα καλλιεργήσιμα εδάφη είναι 2,5 χιλιάδες στρέμματα που αποφέρουν ποσότητα παραγωγής άνω των 500 τόνων. Αξίζει να αναφερθεί ότι το μεγαλύτερο μέρος (σε ποσοστό 99%) της εγχώριας παραγωγής μαυρομάτικων φασολιών παράγεται στον νομό Πρέβεζας. Ο αριθμός των παραγωγών οσπρίων στην περιοχή του Φαναρίου είναι περίπου 40, αλλά δεν έχουν οργανωθεί συλλογικά μέσα από την ίδρυση ενός συνεταιρισμού. Συγκεκριμένα, το 2019 υπήρξαν 35 Ενιαίες Αιτήσεις Εκμετάλλευσης στην Περιφερειακή Ενότητα της Πρέβεζας από παραγωγούς βρώσιμων οσπρίων (ΟΠΕΚΕΠΕ, 2020). Σημαντικά ζητήματα που χρειάζεται να διευθετηθούν με σκοπό τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας για τους τοπικούς παραγωγούς οσπρίων είναι η έλλειψη πιστοποιημένης επωνυμίας προέλευσης των παραγόμενων προϊόντων παράλληλα με την απουσία συνεταιριστικής παραγωγής, διαλογής και συσκευασίας, το υψηλό κόστος παραγωγής, καθώς και η έλλειψη

⁶<https://www.olivenews.gr/el/politismos/mouseio-elias-kai-geusignosias-sfhn-parga>.

οργανωμένης διάθεσης των προϊόντων στην αγορά. Τα παραγόμενα προϊόντα διατίθενται στην εγχώρια αγορά ανώνυμα μέσω τρίτων προσώπων (εμπόρων), ενώ η τοπική παραγωγή αντιμετωπίζει την πίεση των εισαγόμενων προϊόντων, τα οποία καλύπτουν τα 2/3 της εγχώριας αγοράς οσπρίων. Κατ' επέκταση, διαφαίνεται ότι υπάρχουν οι προοπτικές για ανάπτυξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και καινοτομίας στην παραγωγή των οσπρίων του νομού Πρέβεζας, αλλά χρειάζεται να αξιοποιηθούν προκειμένου να αποκτηθεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των εισαγόμενων προϊόντων.

Εικόνα 2. Μηχανήματα διαλογής οσπρίων τοπικών παραγωγών στην περιοχή Φανάρι

Το 2016 οι τοπικοί παραγωγοί της περιοχής του Φαναρίου στον νομό Πρέβεζας δημιούργησαν την Ομάδα Παραγωγών και εντάχθηκαν στην Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Θεσπρωτίας – Πρέβεζας με σκοπό να διαθέσουν την παραγωγή τους προς διαλογή, συσκευασία και εμπόριο⁷. Έτσι, συστήνεται ένα από τα πρώτα επιχειρηματικά σχέδια με προϋποθέσεις ανάπτυξης προκειμένου να προωθηθεί η επωνυμία των παράγωγων οσπρίων του νομού Πρέβεζας και να επιχειρηθεί η εξαγωγή τους σε χώρες του εξωτερικού. Παράλληλα, τοπικοί παραγωγοί της περιοχής, όπως ο Απόστολος Πήλιος⁸, έχουν προχωρήσει στην ανάπτυξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και έχουν ενταχθεί στα Σχέδια Βελτίωσης και Μεταποίησης του ευρωπαϊκού Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020, προκειμένου να προχωρήσουν στον εκσυγχρονισμό των μηχανημάτων τους (Εικόνα 2).

⁷<https://www.paramythia-online.gr/13904/1-r-69/>.

⁸Πραγματοποιήθηκε τηλεφωνική επικοινωνία μεταξύ του παραγωγού και του ερευνητή της παρούσας μελέτης.

3.2.4 Ιχθυοκαλλιέργειες στον νομό Πρέβεζας

Εικόνα 3. Μονάδα Ιχθυοκαλλιέργειας Π.Ε. Πρέβεζας

Στην περιφερειακή ενότητα της Πρέβεζας υπάρχει σχετικά σημαντική παρουσία μονάδων εκμεταλλεύσεων υδατοκαλλιέργειας (ιχθυοκαλλιέργειες) σε ποσοστό 4% (πάνω από 10 αδειοδοτημένες μονάδες εκτροφής) (ΣΕΘ, 2016). Πρόσφατα, προχώρησε το ζήτημα της οριοθέτησης των ζωνών ιχθυοκαλλιέργειας και οστρακοκαλλιέργειας της Περιοχής Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών στον Αμβρακικό Κόλπο, που περιλαμβάνει τις περιφερειακές ενότητες της Άρτας, της Πρέβεζας και της Αιτωλοακαρνανίας⁹. Οι υδατοκαλλιέργειες στην ευρύτερη περιοχή του Αμβρακικού Κόλπου (Εικόνα 3) αναπτύσσονται σε δυναμικό τομέα της πρωτογενούς παραγωγής του νομού Πρέβεζας και οι επιχειρηματικές δραστηριότητες του τομέα φέρουν τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά πλεονεκτήματα στην περιοχή. Οι επιχειρήσεις της περιοχής δημιουργήθηκαν τις δεκαετίες 1990 – 2000 βάσει προγραμμάτων επιχορήγησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση και συγκεκριμένα με τη χρηματοδοτική υποστήριξη του προγράμματος PESCA και διαχρονικά, από την αρχή της λειτουργίας τους προχωρούν σε πρωτοβουλίες εκσυγχρονισμού, προκειμένου να επιτρέψουν συνθήκες μεγαλύτερης παραγωγής με χαμηλότερο κόστος. Η ευρωπαϊκή αγορά, κυρίως της Μεσογείου, απορροφά τον μεγαλύτερο όγκο παραγωγής των προϊόντων υδατοκαλλιέργειας του νομού.

Χαρακτηριστικά, οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις ιχθυοκαλλιέργειας στην περιφερειακή ενότητα της Πρέβεζας με άνω των 200 τόνων παραγωγής ετησίως είναι η

⁹<https://www.mypreveza.gr/2020/09/%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC-%CF%80%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%BF%CF%88%CE%B7%CF%86%CE%AF%CE%B1-%CE%B7-%CF%83-%CE%BC-%CF%80-%CE%B5-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%87%CF%89%CF%81%CE%BF%CE%B8%CE%AD.html>.

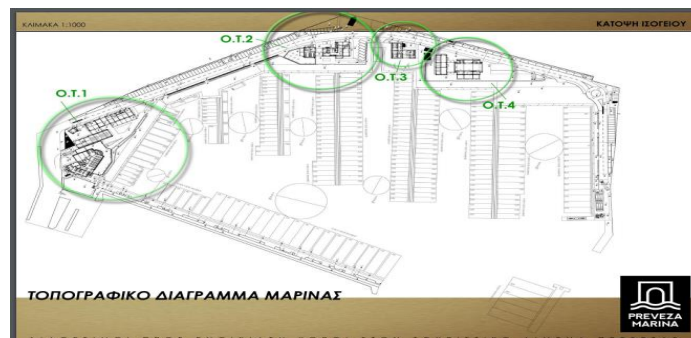
Λασκάρα Α.Ε.¹⁰ (τσιπούρα, λαβράκι), η Μαυρή Α.Ε.¹¹ (τσιπούρα, λαβράκι, μεσογειακά ψάρια), η Ευρωφάρμα – Υδατοκαλλιέργειες Ηπείρου Α.Ε.¹² (τσιπούρα, λαβράκι, ευρωπαϊκό, αμερικάνικο και αφρικάνικο χέλι, διακοσμητικά ψάρια) και η Λεόπουλος Ι. Ιχθυοκαλλιέργειες Α.Ε.¹³ (τσιπούρα, λαβράκι). Ιδιαίτερα, η Ευρωφάρμα – Υδατοκαλλιέργειες Ηπείρου Α.Ε. έχει στραφεί προς την περαιτέρω επιχειρηματική ανάπτυξη της και προσφέρει πλήθος υπηρεσιών μελέτης, υποστήριξης, σχεδιασμού, ελέγχου, συμβουλευτικής προς λοιπές εταιρείες του κλάδου των υδατοκαλλιεργειών, καινοτομώντας με αυτόν τον τρόπο και αυξάνοντας τις μεθόδους παροχής των υπηρεσιών της.

3.2.5 Μαρίνα Πρέβεζας Α.Ε. – Τουριστικός Λιμένας Πρέβεζας Α.Ε.

Εικόνα 4. Μαρίνα Πρέβεζας

Εικόνα 5. Κάτοψη Τοπογραφικού Διαγράμματος εγκαταστάσεων Μαρίνας Πρέβεζας

Η ανώνυμη εταιρεία ειδικού σκοπού Τουριστικός Λιμένας Πρέβεζας δημιουργήθηκε το 2008 και δραστηριοποιείται στον τομέα της παροχής υπηρεσιών τουριστικών λιμανιών. Η εταιρεία ανέλαβε από το 2011 μέσω σύμβασης παραχώρησης

¹⁰ <https://www.laskara.gr/>.

¹¹ <http://www.mavri.gr/>.

¹² <https://www.eurofarm-sa.eu/index.php/el/>.

¹³ <http://www.leopoulos.gr/>.

την εκμετάλλευση και τη διαχείριση της μαρίνας στην πόλη της Πρέβεζας. Η μαρίνα βρίσκεται στο λιμάνι της Πρέβεζας, αποτελεί την πρώτη χωροθετημένη μαρίνα της Περιφέρειας Ηπείρου που εντάσσεται στη Ζώνη Ναυσιπλοΐας – Αναψυχής 9 (Εικόνα 4). Η αδειοδότηση λειτουργίας της μαρίνας δόθηκε το 2019, οπότε και ολοκληρώθηκε η πλήρης κατασκευή της. Συνολικά, διαθέτει 300 θέσεις (περίπου το 3,01% του συνόλου θέσεων της ελληνικής επικράτειας) ελλιμενισμού για σκάφη διαφόρων μεγεθών (μέγιστου μήκους 45 μέτρα και μέγιστου βυθίσματος 4,5 μέτρα), ενώ αποτελεί πρότυπο σύγχρονου κέντρου αναψυχής διεθνών προδιαγραφών. Επίσης, στις εγκαταστάσεις της μαρίνας διατίθενται επαγγελματικοί χώροι γραφείων και καταστημάτων για εμπορική δραστηριότητα προς ενοικίαση (Εικόνα 5). Οι υπηρεσίες στους χώρους της μαρίνας ποικίλλουν και παρέχονται βασικές υπηρεσίες, όπως πόσιμο νερό και παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, εγκαταστάσεις υγιεινής, μέχρι υπηρεσίες ελεύθερης πρόσβασης στο διαδίκτυο (wi-fi), καταστήματα εστίασης (εστιατόριο, καφετέρια), υπηρεσίες πλυντηρίου, πρατηρίου καυσίμων, ταχυδρομείου, ενοικίασης αυτοκινήτων, εγκαταστάσεων παιδικής χαράς καθώς και εκκλησιάκι της Αγίας Μαρίνας.

3.2.6 Αεροδρόμιο Ακτίου – Fraport Greece

Εικόνα 6. Αεροδρόμιο Ακτίου ν. Πρέβεζας

Από το 2017 το αεροδρόμιο Ακτίου-Πρέβεζας (pvk) βρίσκεται υπό τη διαχείριση της εταιρείας Fraport Greece, η οποία έχει αναλάβει τη λειτουργία συνολικά 14 περιφερειακών αεροδρομίων στην ελληνική επικράτεια. Η εν λόγω εταιρεία διαχείρισης αεροδρομίων έχει ως αντικείμενο την ανάπτυξη, τη συντήρηση και τη βελτίωση του αεροδρομίου του νομού Πρέβεζας. Στο πλαίσιο επένδυσης στην καινοτομία της επιχειρηματικής λειτουργίας του αεροδρομίου η εταιρεία διαχείρισης έχει προχωρήσει στην κατάρτιση ολοκληρωμένου σχεδιασμού για τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων και των υποδομών του αεροδρομίου¹⁴. Στόχοι της καινοτομίας στην αναβάθμιση των υπηρεσιών του αεροδρομίου του Ακτίου είναι αφενός η αύξηση του αριθμού των επιβατών και αφετέρου η βελτίωση της συνολικής εμπειρίας των ταξιδιωτών – επισκεπτών του αεροδρομίου. Στον παρακάτω Πίνακα 4 παρουσιάζονται τα στοιχεία της αεροπορικής και επιβατικής κίνησης του αεροδρομίου κατά την περίοδο 2004 – 2019. Γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει αξιοσημείωτο ποσοστό μεταβλητότητας για την περίοδο 2017 – 2019 σε σχέση με την περίοδο 2004 – 2014, οπότε ο μέσος όρος των πτήσεων ήταν 3.061 ανά έτος. Από το έτος 2017 οπότε και η Fraport Greece ανέλαβε τη διαχείριση λειτουργίας του αεροδρομίου παρατηρείται σταδιακά αυξητική τάση τόσο στον αριθμό των εγχώριων και των διεθνών πτήσεων όσο και στον αριθμό των επιβατών.

Πίνακας 4. Αεροπορική και επιβατική κίνηση του αεροδρομίου Ακτίου 2004 – 2019

Αεροδρόμιο Ακτίου	Μέσος όρος πτήσεων 2004 - 2014	2016	2017	2018	2019
Αριθμός πτήσεων (Εγχώριες-Διεθνείς)	3.061	4.510	5.295	5.394	5.592
Επιβάτες	154.350	482.670	569.080	583.660	625.790

Πηγή: Aktion Airport¹⁵

Πιο συγκεκριμένα, οι παρεμβάσεις εκσυγχρονισμού της Fraport Greece στο αεροδρόμιο του Ακτίου (Εικόνα 6) αφορούν στην επέκταση και στην ανακαίνιση του τερματικού σταθμού, στην εγκατάσταση σύγχρονου λειτουργικού συστήματος για το

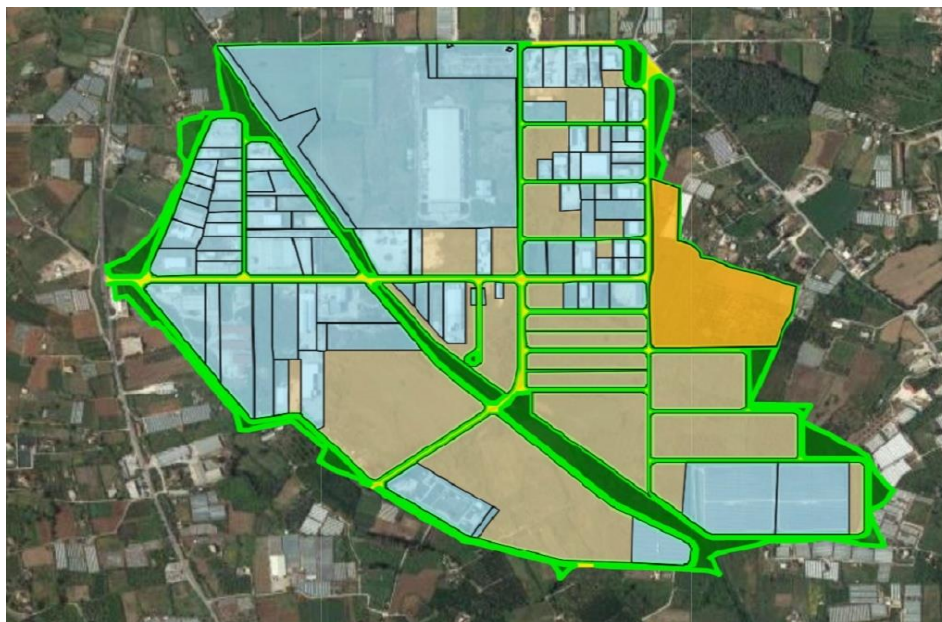
¹⁴<https://www.fraport-greece.com/ell/profil-aerodromion/aktio>.

¹⁵<https://www.pvk-airport.gr/el/pvk/air-traffic-statistics>.

σημείο ελέγχου των αποσκευών, σε αλλαγές στον χώρο στάθμευσης των αεροσκαφών, στην ανακαίνιση του οδοστρώματος των εγκαταστάσεων του αεροδρομίου, στην αύξηση του αριθμού των πυλών και των σταθμών, καθώς και στην αύξηση των σημείων ασφαλείας. Το 2019 η εταιρεία παρουσίασε τον οργανωτικό σχεδιασμό ανακατασκευής και αναδιοργάνωσης του αεροδρομίου προς την τοπική κοινότητα και τους φορείς. Τα έργα που πραγματοποιούνται εντός του πλαισίου αυτού έφεραν ως αποτέλεσμα την προσέλκυση νέων αεροπορικών εταιρειών (Ryan Air, Electra Airways, Jet2.com, Corendon Dutch Airlines), τη δημιουργία συνδέσεων με νέους προορισμούς (Ισραήλ, Ουγγαρία, Κύπρο, Πολωνία) και τη βελτίωση της ηλεκτρονικής ιστοσελίδας του αεροδρομίου προκειμένου να λειτουργήσει ως πρόσθετο εργαλείο προώθησης και μάρκετινγκ.

3.3 Η Βιομηχανική Περιοχή της Πρέβεζας

Εικόνα 7. Βιομηχανική Περιοχή Πρέβεζας

Σημαντικό ρόλο στην επιχειρηματικότητα του νομού Πρέβεζας διαδραματίζει η Βιομηχανική Περιοχή (ΒΙ.ΠΕ.) (Εικόνα 7). Την ΒΙ.ΠΕ. διαχειρίζεται η ΕΤΒΑ Επιχειρηματικά και Βιομηχανικά Πάρκα Α.Ε., η οποία είναι μέλος του Ομίλου Πειραιώς με συμμετοχή κατά 35% του Ελληνικού Δημοσίου. Κύριο αντικείμενο της ΕΤΒΑ ΒΙ.ΠΕ

Α.Ε. είναι ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη, η εκμετάλλευση και η διαχείριση βιομηχανικών περιοχών και Επιχειρηματικών πάρκων. Η ΕΤΒΑ έχει υπό την διαχείριση της 27 βιομηχανικές περιοχές σε όλη την Ελλάδα όπου βρίσκονται εγκατεστημένες 2.300 επιχειρήσεις, στις οποίες απασχολούνται πάνω από 30.000 εργαζόμενοι. Η ΒΙ.ΠΕ. Πρέβεζας ιδρύθηκε το 1976 και οργανώθηκε πολεοδομικά με Προεδρικό Διάταγμα και εκτείνεται σε χώρο 2.025 στρεμμάτων. Στην ΒΙ.ΠΕ είναι εγκατεστημένες 67 επιχειρήσεις από διάφορους τομείς δραστηριότητας όπως εμπόριο, μεταποίηση, τυποποίηση, παροχή υπηρεσιών κ.ά. Στις επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στην ΒΙ.ΠΕ Πρέβεζας εργάζονται πάνω από 500 άτομα καθημερινά. Στο άμεσο μέλλον η εταιρεία σχεδιάζει την δημιουργία υπηρεσιών Logistics μέσω του αεροδρομίου του Ακτίου και την μετατροπή μέρους της ΒΙ.ΠΕ. σε Κέντρο Εξαγωγής Αγροτικών Προϊόντων. Επίσης, στα άμεσα σχέδια της είναι η αναβάθμιση των υποδομών της με έργα περίφραξης, διαχείρισης των ομβρίων υδάτων, κατασκευής μονάδας προ επεξεργασίας λυμάτων, επέκτασης οδικού δικτύου, ηλεκτροφωτισμού κ.ά., τα οποία θα προσελκύσουν νέους επενδύτες με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και την οικονομική δραστηριότητα του νομού¹⁶.

Εικόνα 8. Ολυμπιακή ΑΒΕ Χελιού και Σολωμού ‘Forpen’

Μια από τις μεγαλύτερες και πιο αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις στην ΒΙ.ΠΕ. και τον νομό Πρέβεζας είναι ο Ολυμπιακή ΑΒΕ Χελιού και Σολωμού ‘Olympic Eel and

¹⁶<https://www.etvavipe.gr/industrialareas/prevezaindustrialarea>.

Salmon' (Εικόνα 8). Η εταιρεία ανήκει στη μητρική Forpen Ολλανδίας, η οποία επεξεργάζεται, συσκευάζει και εμπορεύεται σολομό, χέλι και πέστροφα, η Forpen, εκτός από την μονάδα της Πρέβεζας διαθέτει άλλες δύο μονάδες στην Ολλανδία. Πρόκειται για μια διεθνή εταιρεία με παρουσία πάνω από 90 χρόνια και εξαγωγές σε πολλές χώρες παγκοσμίως. Στην Πρέβεζα η εταιρεία ιδρύθηκε το 2000 και εδρεύει στη Βιομηχανική Περιοχή, όπου βρίσκονται οι εγκαταστάσεις της με στεγασμένους χώρους 4.300 τ.μ. επί των γηπέδων έκτασης 19.710 τ.μ.. Επεξεργάζεται και παράγει κυρίως φιλέτα καπνιστού σολομού και άλλων αλιευμάτων (γαρίδα, πέστροφα). Σχεδόν το σύνολο της παραγωγής της εξάγεται στην Ολλανδία, αλλά και σε άλλες χώρες. Στην επιχείρηση απασχολούνται πάνω από 250 άτομα από την ευρύτερη περιοχή του νομού Πρεβέζης, ενισχύοντας έτσι την τοπική οικονομία. Η επιχείρηση διαθέτει δικό της βιολογικό καθαρισμό λυμάτων στον οποίο γίνεται απομάκρυνση των επικίνδυνων ουσιών.

Εικόνα 9. Ελαιουργία Πρεβέζης Α.Ε.

Άλλη μια σημαντική επιχείρηση που είναι εγκατεστημένη στην Βιομηχανική Περιοχή Πρέβεζας είναι η Ελαιουργία Πρεβέζης Α.Ε. (Εικόνα 9). Από το 1997, όπου έγινε η εγκατάσταση του Πυρηνελαιουργείου στην ΒΙ.ΠΕ, η επιχείρηση δραστηριοποιείται στην επεξεργασία και εμπορία ακατέργαστου πυρηνέλαιου, ελαιολάδου, ελαιοπυρήνα, και βιομάζας και μέσω συγχρόνων διαδικασιών παράγεται πυρηνόξυλο, διαχωρισμένο πυρηνόξυλο και πέλετ. Στην επιχείρηση κατά την περίοδο της παραγωγικής διαδικασίας εργάζονται πάνω από 40 άτομα από την ευρύτερη περιοχή. Το μεγαλύτερο μέρος της

παραγωγής (πάνω 50%) εξάγεται σε χώρες του εξωτερικού, ενώ με το υπόλοιπο καλύπτονται οι ανάγκες του νομού και όχι μόνο. Άξιο αναφοράς είναι ότι η Ελαιουργία Πρέβεζης ήταν η πρώτη επιχείρηση του κλάδου στην Ελλάδα που κατασκεύασε βιολογικό καθαρισμό και απόσπηση των απαερίων με ειδικά φίλτρα (Venturi)¹⁷.

3.4 Καινοτόμες δράσεις και επιχειρηματικότητα ν. Πρέβεζας

Την περίοδο του έτους 2018 το Επιμελητήριο Πρέβεζας προχώρησε στην υλοποίηση του έργου «Ψηφιακό Κέντρο Υπηρεσιών μιας Στάσης» με σκοπό τη διοικητική εξυπηρέτηση και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών επιχειρήσεων. Πιο συγκεκριμένα, το αναφερόμενο πρόγραμμα στοχεύει στην αντιμετώπιση των δυσχερών γραφειοκρατικών διαδικασιών που απαιτούνται στις συναλλαγές που πραγματοποιούν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, στην υποστήριξη των επιχειρήσεων μέσα από την προσφορά εξειδικευμένων υπηρεσιών και περιεχομένου εξωστρέφειας, όπως και την προώθηση ψηφιακών υπηρεσιών¹⁸. Παράλληλα, το Επιμελητήριο Πρέβεζας προχώρησε στη διοργάνωση ενημερωτικής Ημερίδας για την Επιχειρηματικότητα και την Καινοτομία το 2018, στην οποία παρουσιάστηκαν οι δράσεις «Ενίσχυση υφιστάμενων ΜΜΕ για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών» και «Υποστηρικτικοί μηχανισμοί για την προώθηση της καινοτομίας στην τοπική επιχειρηματικότητα»¹⁹. Το Επιμελητήριο Πρέβεζας σε συνεργασία με την περιφέρεια Ηπείρου πραγματοποιεί τις συγκεκριμένες δράσεις υπό το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ήπειρος 2014 – 2020, προκειμένου να υποστηριχτεί η επιχειρηματικότητα της ευρύτερης περιοχής του νομού, όπως και να αξιοποιηθούν ορθότερα τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία. Επίσης, την ίδια χρονιά (2018) πραγματοποιήθηκε συζήτηση – συνάντηση μεταξύ του Επιμελητηρίου Πρέβεζας και της ΒΙ.ΠΕ. του νομού, προκειμένου να προσδιοριστούν οι δυνατότητες και οι προοπτικές αξιοποίησης της ΒΙ.ΠΕ., που βρίσκεται σε φθίνουσα πορεία. Η πρόταση καινοτομίας του Επιμελητηρίου περιλαμβάνει την αξιοποίηση μέρους της ΒΙ.ΠΕ. προκειμένου να ενισχυθεί η αγροτική επιχειρηματικότητα του νομού και οι ευκαιρίες

¹⁷ <https://eleourgiaprevezis.gr/>.

¹⁸ <https://www.epirusportal.gr/%ce%ba%ce%b1%ce%b9%ce%bd%ce%bf%cf%84%cf%8c%ce%bc%ce%b5%cf%82-%ce%b4%cf%81%ce%ac%cf%83%ce%b5%ce%b9%cf%82-%ce%b3%ce%b9%ce%b1-%cf%84%ce%b7%ce%bd-%cf%83%cf%84%ce%ae%cf%81%ce%b9%ce%be%ce%b7-%cf%84%ce%b7/>.

¹⁹ <https://www.prevezatoday.gr/%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%AE%CE%B8%CE%B7%CE%BA%CE%B5-%CE%B7-%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%B4%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BC%CE%B5/>.

εξωστρέφειας του μέσα από τη δημιουργία ενός «Κέντρου Εξαγωγής Αγροτικών Προϊόντων».

Αναλυτικότερα, το τοπικό Επιμελητήριο των επιχειρήσεων έχει θέσει στους στόχους του οράματος του την εφαρμογή πολιτικών και εργαλείων συμβουλευτικής και υποστήριξης των τοπικών επιχειρήσεων, ώστε να δημιουργηθούν συνθήκες τοπικής ανάπτυξης και βιωσιμότητας, όπως και να επιτευχθεί άνοιγμα προς την εθνική επιχειρηματικότητα και την επιχειρηματικότητα του εξωτερικού²⁰. Το Επιμελητήριο λειτουργεί επίσης, ως φορέας υποστήριξης του πλαισίου του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και καινοτομία (ΕΠΑνεΚ)» του ΕΣΠΑ 2014 – 2020. Κεντρικές δράσεις του εν λόγω προγράμματος αποτελούν οι «Ψηφιακό Βήμα», «Ψηφιακό Άλμα» και «Ποιοτικός Εκσυγχρονισμός», οι οποίες επικεντρώνονται στην ψηφιακή αναβάθμιση της επιχειρηματικότητας και στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, προκειμένου να εισάγουν νέα συστήματα διαχείρισης ποιότητας και νέο εξοπλισμό παραγωγής, τυποποίησης και πιστοποίησης των προϊόντων²¹.

²⁰<https://www.prevezachamber.gr/toeArticles/displayArticles/930>.

²¹<https://www.diaxeiristiki.gr/index.php/portfolio-2/2015-12-17-10-58-55/2185-preveza-ekdilosi-parousiasis-ton-draseon-psifiako-alma-psifiako-vima-poiotikos-eksyxronismos>.

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται η διαδικασία του εμπειρικού/ερευνητικού μέρους της εργασίας. Με τη διενέργεια ποσοτικής έρευνας μέσα από τη χρήση ερωτηματολογίου διαφαίνεται η σημασία και ο ρόλος που λαμβάνουν οι έννοιες της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας στις επιχειρήσεις του Νομού Πρέβεζας. Τα αποτελέσματα της ερευνητικής διαδικασίας παρουσιάζονται σε τρεις ενότητες: επιχειρηματικότητα, καινοτομία και η επιχείρηση.

Κεφάλαιο 4. Μεθοδολογία

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια ερωτηματολογίου, το οποίο συντάχθηκε για τις ανάγκες της μελέτης. Τα ερωτηματολόγια είτε δοθήκαν προσωπικά στις επιχειρήσεις, είτε εστάλησαν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου(email). Συγκεντρώθηκαν συνολικά 100 ερωτηματολόγια από την ευρύτερη περιοχή νομού Πρέβεζας.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τρία μέρη:

- 1. Επιχειρηματικότητα.** Διερευνά τους παράγοντες που ευνοούν ή εμποδίζουν την επιχειρηματικότητα, ποιες ενέργειες βελτιώνουν την ανταγωνιστική θέση της επιχείρησης, ποιοι είναι οι λόγοι που τους ώθησαν να αναλάβουν επιχειρηματική δραστηριότητα και τέλος, την αξιολόγηση της απόδοσης της επιχείρησης κ.α.
- 2. Καινοτομία.** Διερευνά τους παράγοντες που δυσχεραίνουν ή συμβάλλουν στην επίτευξη καινοτόμων δράσεων, ποια τα αναμενόμενα αποτελέσματα της καινοτομίας, από πού μπορούν να πληροφορηθούν για τις καινοτόμες επιχειρήσεις, ποιες είναι οι αλλαγές από την επίτευξη καινοτομίας στην επιχείρηση κ.α.
- 3. Η Επιχείρηση.** Περιλαμβάνει δημογραφικές ερωτήσεις σχετικά με τα χαρακτηριστικά της επιχείρησης όπως ο κλάδος δραστηριότητας, η νομική μορφή της, ο αριθμός

απασχολούμενων, οι πωλήσεις στο εξωτερικό αλλά και με τα χαρακτηριστικά του επιχειρηματία όπως το φύλο, η ηλικία, οι σπουδές.

Τα ερωτήματα ήταν κλειστού τύπου, όπου οι συμμετέχοντες καλούνταν να επιλέξουν, ανάμεσα στις προτεινόμενες επιλογές, αυτές με τις οποίες συμφωνούν. Υπήρξαν και ερωτήσεις διάταξης, όπου ζητούνταν να δηλώσουν τον βαθμό στον οποίο συμφωνούν με τις προτεινόμενες απαντήσεις από το 1 που δηλώνει το «Διαφωνώ απόλυτα» μέχρι το 5 που δηλώνει «Συμφωνώ απόλυτα». Επιλέχθηκαν αυτού του τύπου οι ερωτήσεις γιατί συμπληρώνονται εύκολα και προδιαθέτουν θετικά τον ερωτώμενο στο να συμμετέχει στην έρευνα.

Κεφάλαιο 5. Περιγραφή αποτελεσμάτων

5.1 Επιχειρηματικότητα

5.1.1 Παράγοντες που εμποδίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα

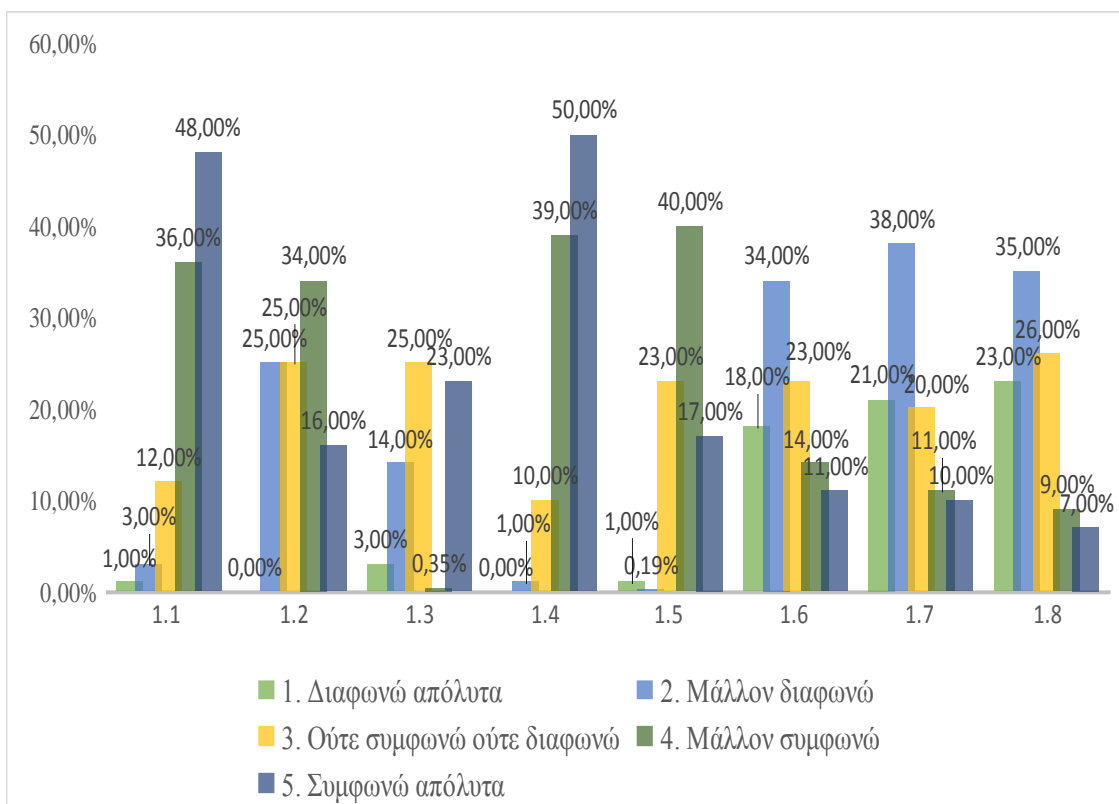
Σύμφωνα με τον Πίνακα 5 οι σημαντικότεροι παράγοντες που εμποδίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα είναι η δυσκολία στη λήψη δανείων και η έλλειψη κεφαλαίων για νέες επενδύσεις. Λιγότερο σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν: το πρόβλημα ρευστότητας στην αγορά, η οικονομική κρίση και η γραφειοκρατία των επιδοτούμενων επενδυτικών προγραμμάτων ενώ η ανάληψη επιχειρηματικής δράσης δεν επηρεάζεται από την έλλειψη συνεργάσιμων προμηθευτών, την έλλειψη ικανών υπαλλήλων και από την γραφειοκρατία των δημόσιων υπηρεσιών.

Πίνακας 5.

1. Παράγοντες που εμποδίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα					
	Διαφωνώ απόλυτα	Μάλλον διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
1.1. Η έλλειψη κεφαλαίων για νέες επενδύσεις	1,00%	3,00%	12,00%	36,00%	48,00%
1.2. Η γραφειοκρατία των επιδοτούμενων επενδυτικών προγραμμάτων	0,00%	25,00%	25,00%	34,00%	16,00%
1.3. Το πρόβλημα της ρευστότητας στην αγορά	3,00%	14,00%	25,00%	35,00%	23,00%
1.4. Η δυσκολία στη λήψη δανείων	0,00%	1,00%	10,00%	39,00%	50,00%
1.5. Γενικά η οικονομική κρίση	1,00%	0,19%	23,00%	40,00%	17,00%
1.6. Η γραφειοκρατία των δημόσιων υπηρεσιών	18,00%	34,00%	23,00%	14,00%	11,00%
1.7. Η έλλειψη συνεργάσιμων προμηθευτών	21,00%	38,00%	20,00%	11,00%	10,00%
1.8. Η έλλειψη ικανών υπαλλήλων	23,00%	35,00%	26,00%	9,00%	7,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 5.

Διάγραμμα 1. Παράγοντες που εμποδίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα

5.1.2 Παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας

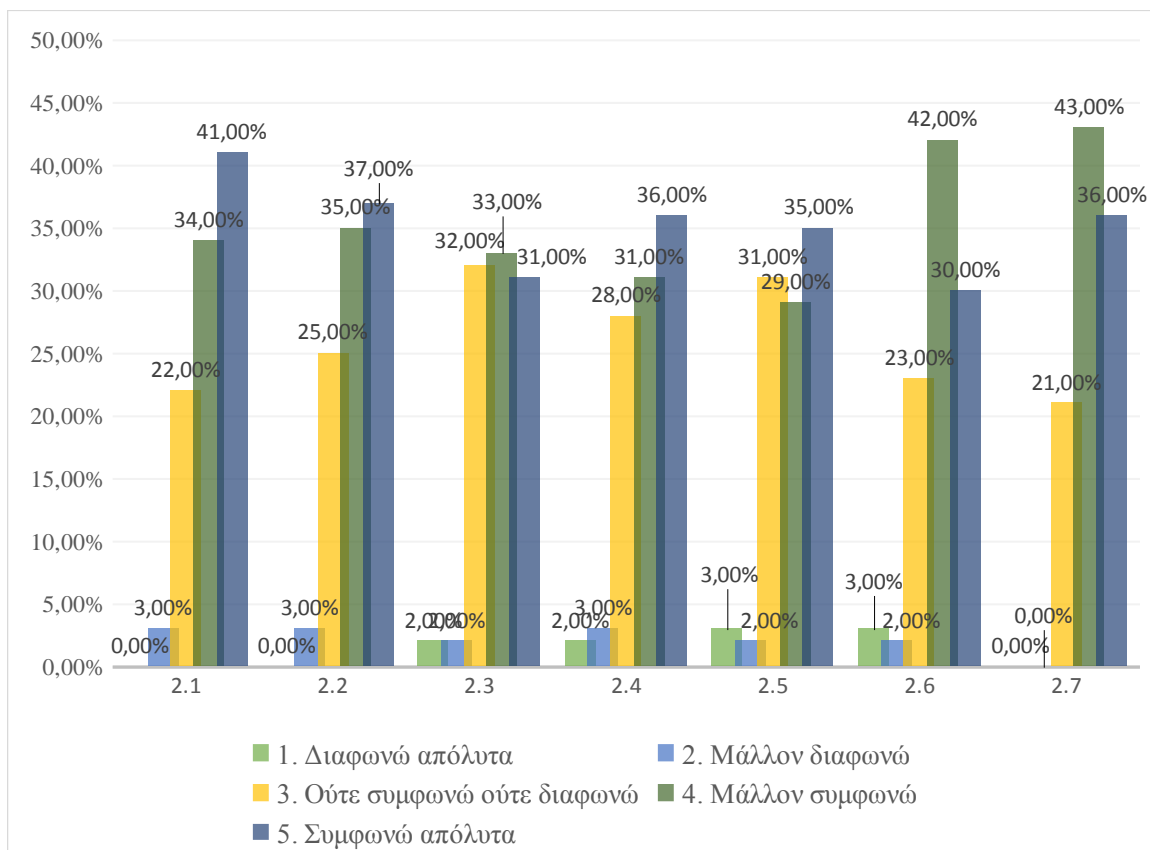
Στον Πίνακα 6 εξετάζονται οι παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Σύμφωνα με τις απαντήσεις διαπιστώθηκε να μην υπάρχει ξεκάθαρη διαφορά στα ποσοστά των απαντήσεων. Αυτά που ξεχωρίζουν με μικρή διαφορά και ευνοούν την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι: η ικανότητα του επιχειρηματία στη λήψη αποφάσεων και η ικανότητα του επιχειρηματία στη διαχείριση του κίνδυνου. Εξίσου σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η ικανότητα της επιχείρησης να συνεργάζεται αρμονικά με τους προμηθευτές, όπως επίσης και η ικανότητα της επιχείρησης να παράγει σε σχέση με τους ανταγωνιστές καλύτερα προϊόντα για τους πελάτες. Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι για να αναπτυχθεί σωστά μια επιχειρηματική δραστηριότητα θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία σε όλους τους τομείς που έχουν να κάνουν με αυτή.

Πίνακας 6.

2. Παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας					
	<i>Διαφωνώ απόλυτα</i>	<i>Μάλλον διαφωνώ</i>	<i>Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ</i>	<i>Μάλλον συμφωνώ</i>	<i>Συμφωνώ απόλυτα</i>
2.1. Η ικανότητα του επιχειρηματία στη λήψη αποφάσεων	0,00%	3,00%	22,00%	34,00%	41,00%
2.2. Η ικανότητα του επιχειρηματία στη διαχείριση κινδύνου	0,00%	3,00%	25,00%	35,00%	37,00%
2.3. Η ικανότητα της επιχείρησης να επικοινωνεί αποτελεσματικά με τους πελάτες σχετικά με τις ανάγκες τους	2,00%	2,00%	32,00%	33,00%	31,00%
2.4. Η ικανότητα της επιχείρησης να συνεργάζεται αρμονικά με τους προμηθευτές της	2,00%	3,00%	28,00%	31,00%	36,00%
2.5. Τα προσόντα και οι δεξιότητες του απασχολούμενου προσωπικού	3,00%	2,00%	31,00%	29,00%	35,00%
2.6. Η ικανότητα της επιχείρησης να παράγει σε σχέση με τους ανταγωνιστές παρόμοια προϊόντα με χαμηλότερο κόστος	3,00%	2,00%	23,00%	42,00%	30,00%
2.7. Η ικανότητα της επιχείρησης να παράγει σε σχέση με τους ανταγωνιστές καλύτερα προϊόντα για τους πελάτες	0,00%	0,00%	21,00%	43,00%	36,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 6.

Διάγραμμα 2. Παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας

5.1.3 Ενέργειες για τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης της επιχείρησής σας

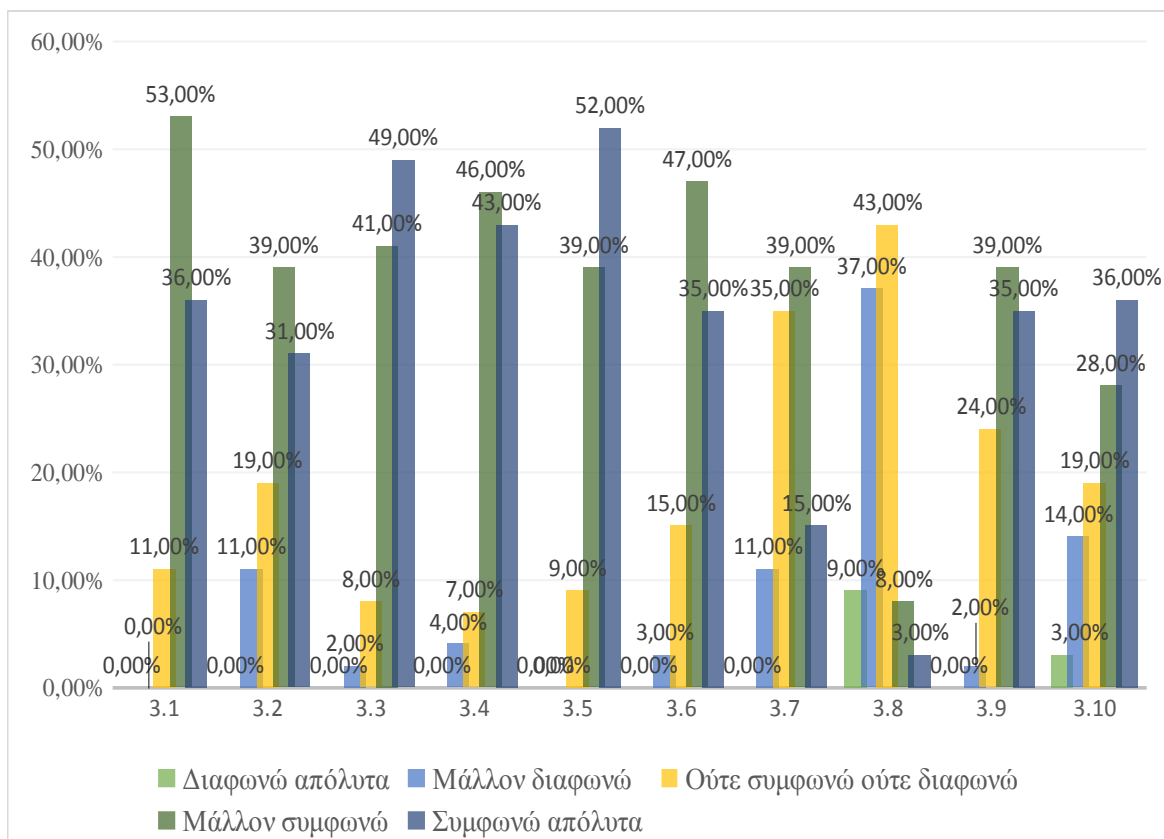
Σύμφωνα με τον Πίνακα 7, η ενέργεια που παίζει σημαντικότερο ρόλο για τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης της επιχείρησης είναι η επένδυση σε νέες τεχνολογίες, ενώ ακολουθούν με μικρή διαφορά στα ποσοστά η αξιοποίηση των επιδοτούμενων επενδυτικών προγραμμάτων, η εστίαση στην καινοτομία και η μείωση του κόστους παραγωγής. Εξίσου σημαντικά, σύμφωνα με τις απαντήσεις που δοθήκαν, είναι η βελτίωση της εκπαίδευσης του προσωπικού, η βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, και η βελτίωση των στρατηγικών προώθησης των προϊόντων στους πελάτες. Αυτά που διαδραματίζουν λιγότερο σημαντικό ρόλο είναι η μείωση του περιθωρίου κέρδους της επιχείρησης, η βελτίωση των σχέσεων με τους προμηθευτές.

Πίνακας 7.

3. Ενέργειες για τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης της επιχείρησής σας					
	<i>Διαφωνώ απόλυτα</i>	<i>Μάλλον διαφωνώ</i>	<i>Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ</i>	<i>Μάλλον συμφωνώ</i>	<i>Συμφωνώ απόλυτα</i>
3.1. Βελτίωση των στρατηγικών προώθησης των προϊόντων στους πελάτες	0,00%	0,00%	11,00%	53,00%	36,00%
3.2. Επέκταση σε νέες αγορές	0,00%	11,00%	19,00%	39,00%	31,00%
3.3. Αξιοποίηση των Επιδοτούμενων Επενδυτικών Προγραμμάτων	0,00%	2,00%	8,00%	41,00%	49,00%
3.4. Μείωση του κόστους παραγωγής	0,00%	4,00%	7,00%	46,00%	43,00%
3.5. Επένδυση σε νέες τεχνολογίες	0,00%	0,00%	9,00%	39,00%	52,00%
3.6. Μεγαλύτερη εστίαση στην καινοτομία	0,00%	3,00%	15,00%	47,00%	35,00%
3.7. Βελτίωση των σχέσεων με προμηθευτές	0,00%	11,00%	35,00%	39,00%	15,00%
3.8. Μείωση των περιθωρίων κέρδους της επιχείρησης	9,00%	37,00%	43,00%	8,00%	3,00%
3.9. Βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων της επιχείρησης	0,00%	2,00%	24,00%	39,00%	35,00%
3.10. Βελτίωση της εκπαίδευσης – κατάρτισης του προσωπικού	3,00%	14,00%	19,00%	28,00%	36,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 7.

Διάγραμμα 3. Ενέργειες για τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης της επιχείρησας

5.1.4 Λόγοι για τους οποίους αναλάβετε την επιχειρηματική δραστηριότητα

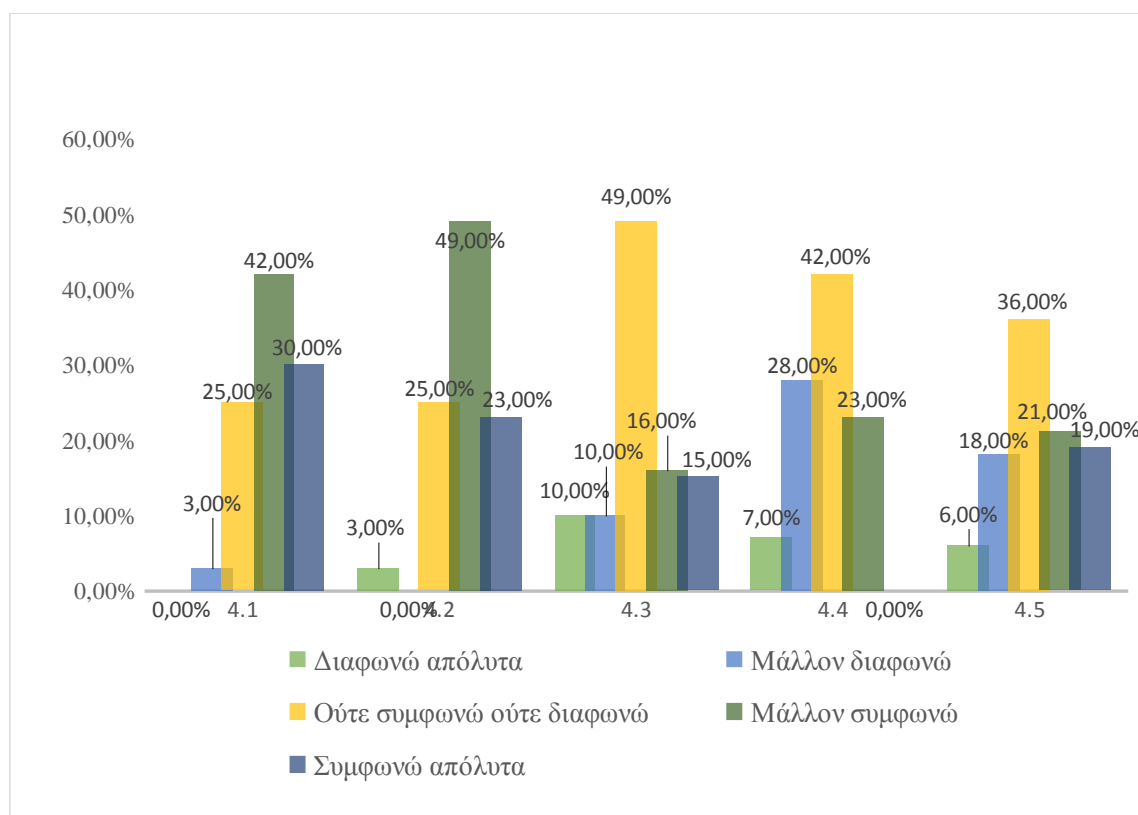
Στον Πίνακα 8 παρατίθενται οι απαντήσεις στο ερώτημα για τους λόγους που οδηγούν στην ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Όπως διαπιστώνεται, ο κυριότερος λόγος είναι η απόκτηση υψηλότερου εισοδήματος σε σχέση με έναν υπάλληλο και ακολουθεί με μικρή διαφορά η καλύτερη αξιοποίηση των προσόντων και των γνώσεων τους. Λιγότερο σημαντικό ρόλο στην απόφαση τους φαίνεται πως διαδραματίζει το γεγονός ότι η επιχειρηματική δραστηριότητα είναι η μόνη διαθέσιμη επιλογή για απασχόληση, αλλά και η επίτευξη μεγαλύτερης κοινωνικής καταξίωσης. Η δυνατότητα ρύθμισης των ωρών και συνθηκών εργασίας συγκεντρώνει το μικρότερο ποσοστό.

Πίνακας 8.

4. Λόγοι για τους οποίους αναλάβατε την επιχειρηματική δραστηριότητα					
	Διαφωνώ απόλυτα	Μάλλον διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
4.1. Επίτευξη υψηλότερου εισοδήματος σε σχέση με έναν υπάλληλο	0,00%	3,00%	25,00%	42,00%	30,00%
4.2. Καλύτερη αξιοποίηση των προσόντων και των γνώσεων	3,00%	0,00%	25,00%	49,00%	23,00%
4.3. Επίτευξη μεγαλύτερης κοινωνικής καταξίωσης	10,00%	10,00%	49,00%	16,00%	15,00%
4.4. Δυνατότητα ρύθμισης ωρών και συνθηκών εργασίας	7,00%	28,00%	42,00%	23,00%	0,00%
4.5. Είναι η μόνη διαθέσιμη εναλλακτική επιλογή για απασχόληση	6,00%	18,00%	36,00%	21,00%	19,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 8.

Διάγραμμα 4. Λόγοι για τους οποίους αναλάβατε την επιχειρηματική δραστηριότητα

5.1.5 Αξιολόγηση της Απόδοσης της Επιχείρησής σας

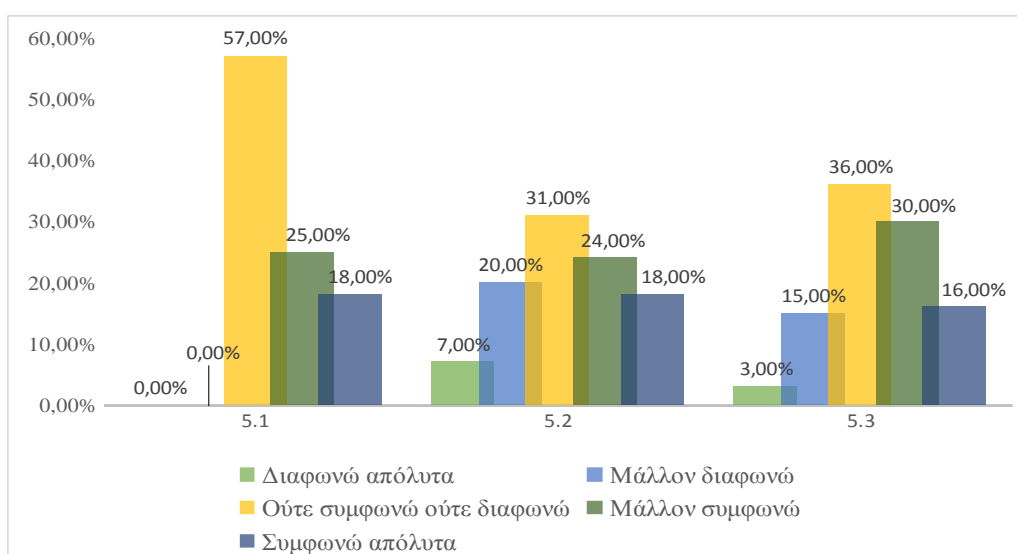
Στον Πίνακα 9 δίνονται τα αποτελέσματα από την αξιολόγηση της απόδοσης της επιχείρησης από τους ίδιους επιχειρηματίες. Σε αυτό που καταλήγουμε από τις απαντήσεις που δοθήκαν είναι ότι υπάρχει μια μετριοπαθής προς θετική στάση των επιχειρηματιών για την απόδοση των επιχειρήσεών τους.

Πίνακας 9.

5. Αξιολόγηση της Απόδοσης της Επιχείρησής σας					
	<i>Διαφωνώ απόλυτα</i>	<i>Μάλλον διαφωνώ</i>	<i>Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ</i>	<i>Μάλλον συμφωνώ</i>	<i>Συμφωνώ απόλυτα</i>
5.1. Σε σύγκριση με το μέσο όρο του κλάδου, η επιχείρηση είναι πιο επικερδής	0,00%	0,00%	57,00%	25,00%	18,00%
5.2. Σε σύγκριση με το μέσο όρο του κλάδου, η επιχείρηση έχει ένα μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς	7,00%	20,00%	31,00%	24,00%	18,00%
5.3. Σε σύγκριση με το μέσο όρο του κλάδου, η επιχείρηση αναπτύσσεται πιο γρήγορα	3,00%	15,00%	36,00%	30,00%	16,00%

Ακολουθεί και η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 9.

Διάγραμμα 5. Αξιολόγηση της Απόδοσης της Επιχείρησής σας

5.2 Καινοτομία

5.2.1 Παράγοντες που δυσχεραίνουν την επίτευξη καινοτόμων δράσεων

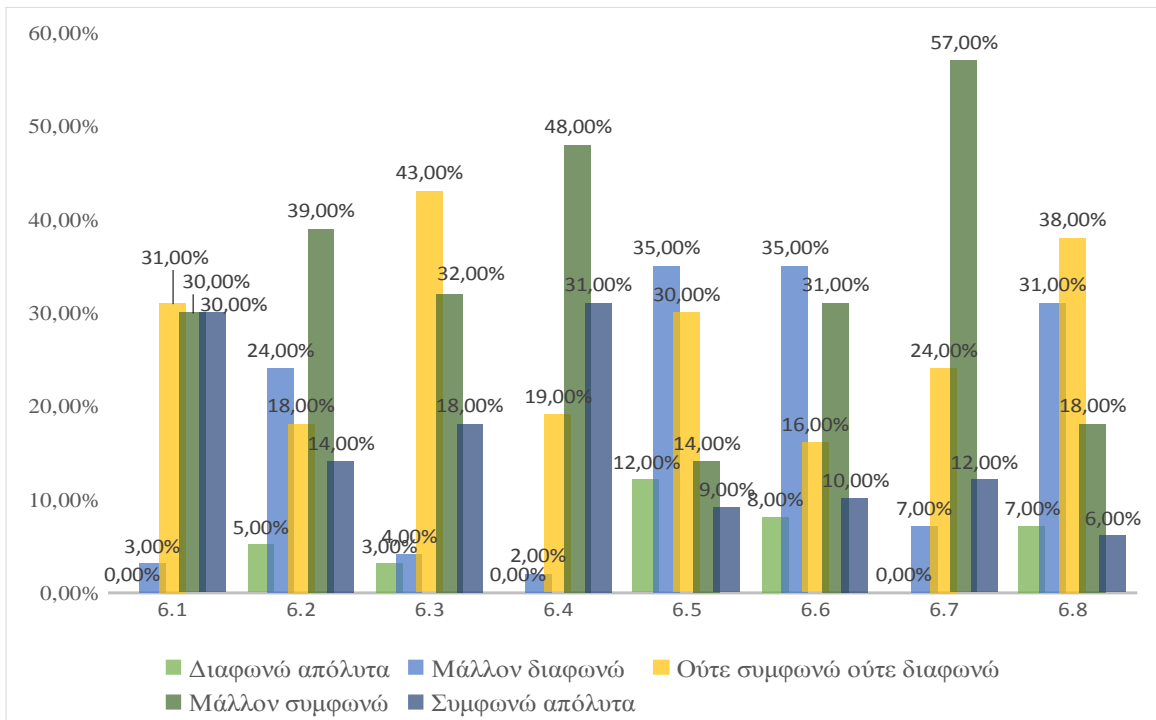
Σύμφωνα με τον Πίνακα 10 οι παράγοντες που δυσχεραίνουν την επίτευξη καινοτόμων δράσεων οφείλονται κυρίως στο υψηλό κόστος καινοτομίας, όπως επίσης και στην έλλειψη χρηματοδότησης νέων επενδύσεων. Επίσης, συμπεραίνουμε την ανησυχία των επιχειρηματιών σχετικά με τον υψηλό κίνδυνο αποτυχίας από την επίτευξη καινοτόμων δράσεων, καθώς και την αβεβαιότητα της ζήτησης για καινοτόμα αγαθά. Αυτά που δείχνουν να μη διαδραματίζουν αρνητικό ρόλο στην ανάληψη καινοτόμων δράσεων είναι η εξεύρεση εταίρων συνεργασίας, η έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού, καθώς και η έλλειψη πληροφόρησης για τις ανάγκες των πελατών.

Πίνακας 10.

6. Παράγοντες που δυσχεραίνουν την επίτευξη καινοτόμων δράσεων					
	<i>Διαφωνώ απόλυτα</i>	<i>Μάλλον διαφωνώ</i>	<i>Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ</i>	<i>Μάλλον συμφωνώ</i>	<i>Συμφωνώ απόλυτα</i>
6.1. Η έλλειψη χρηματοδότησης νέων επενδύσεων	0,00%	3,00%	31,00%	30,00%	30,00%
6.2. Ο υψηλός κίνδυνος αποτυχίας	5,00%	24,00%	18,00%	39,00%	14,00%
6.3. Η έλλειψη των απαραίτητων υποδομών	3,00%	4,00%	43,00%	32,00%	18,00%
6.4. Το υψηλό κόστος καινοτομίας	0,00%	2,00%	19,00%	48,00%	31,00%
6.5. Η έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού	12,00%	35,00%	30,00%	14,00%	9,00%
6.6. Η δυσκολία εξεύρεσης εταίρων συνεργασίας	8,00%	35,00%	16,00%	31,00%	10,00%
6.7. Η αβεβαιότητα της ζήτησης για τα καινοτόμα αγαθά ή υπηρεσίες	0,00%	7,00%	24,00%	57,00%	12,00%
6.8. Η έλλειψη πληροφόρησης για τις ανάγκες των πελατών	7,00%	31,00%	38,00%	18,00%	6,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 10.

Διάγραμμα 6. Παράγοντες που δυσχεραίνουν την επίτευξη καινοτόμων δράσεων

5.2.2 Παράγοντες που συμβάλλουν στην επίτευξη καινοτόμων δράσεων

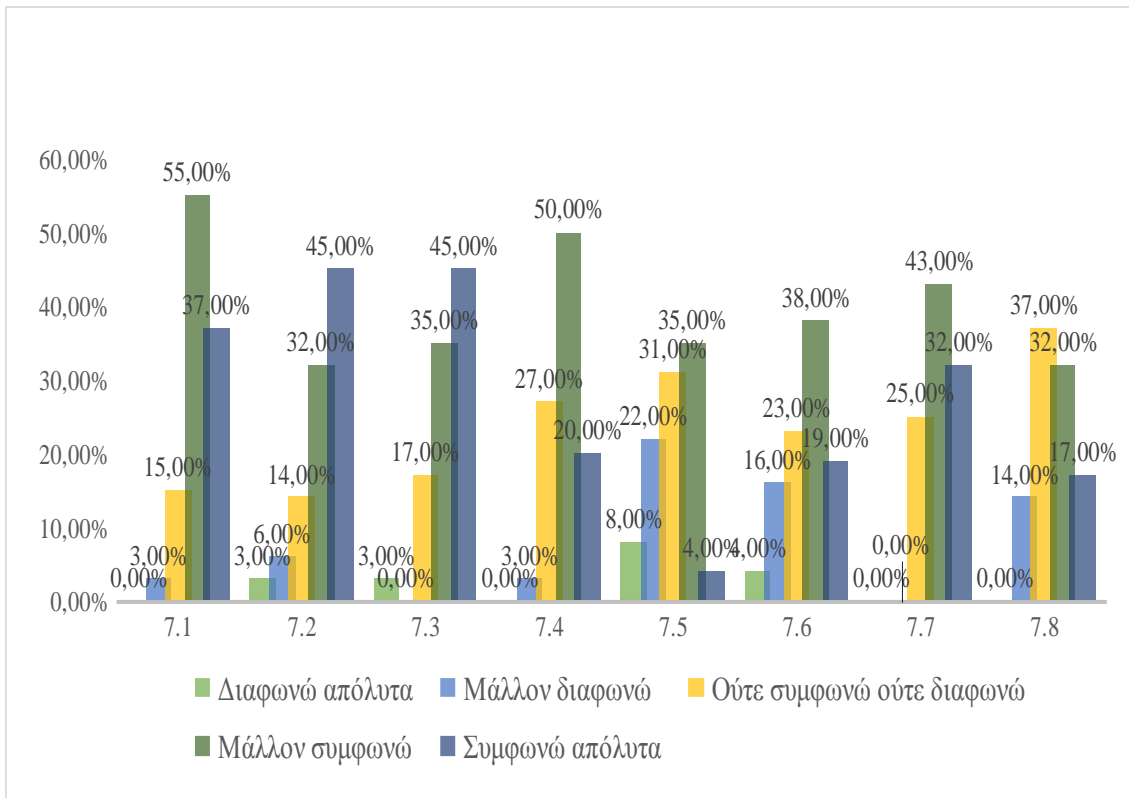
Σύμφωνα με τον Πίνακα 11 οι κυριότεροι παράγοντες που συμβάλλουν στην επίτευξη καινοτόμων δράσεων είναι το μορφωτικό επίπεδο αυτών που λαμβάνουν τις αποφάσεις, η δυνατότητα χρηματοδότησης νέων επενδύσεων, καθώς και η ύπαρξη των απαραίτητων υλικοτεχνικών υποδομών. Λιγότερο σημαντικοί παράγοντες φαίνεται ότι είναι ο ανταγωνισμός στον κλάδο, η συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις και οι προμηθευτές που επιδιώκουν την καινοτομία. Αυτά που συγκεντρώνουν τα μικρότερα ποσοστά στην επίτευξη καινοτόμων δράσεων είναι η συμμετοχή σε κλαδικές εκθέσεις, η πεποίθηση του επιχειρηματία ότι μέσα από καινοτόμες δράσεις θα μπορέσει να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό, καθώς και η συνεχής επιμόρφωση του απασχολούμενου προσωπικού.

Πίνακας 11.

7. Παράγοντες που συμβάλουν στην επίτευξη καινοτόμων δράσεων					
	<i>Διαφωνώ απόλυτα</i>	<i>Μάλλον διαφωνώ</i>	<i>Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ</i>	<i>Μάλλον συμφωνώ</i>	<i>Συμφωνώ απόλυτα</i>
7.1. Η ύπαρξη των απαραίτητων υλικοτεχνικών υποδομών	0,00%	3,00%	15,00%	55,00%	37,00%
7.2. Το μορφωτικό επίπεδο αυτών που λαμβάνουν τις αποφάσεις	3,00%	6,00%	14,00%	32,00%	45,00%
7.3. Η δυνατότητα χρηματοδότησης νέων επενδύσεων	3,00%	0,00%	17,00%	35,00%	45,00%
7.4. Η συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις ή προμηθευτές που επιδιώκουν καινοτόμες δράσεις	0,00%	3,00%	27,00%	50,00%	20,00%
7.5. Η συμμετοχή σε κλαδικές εκθέσεις	8,00%	22,00%	31,00%	35,00%	4,00%
7.6. Η συνεχής επιμόρφωση του απασχολούμενου προσωπικού	4,00%	16,00%	23,00%	38,00%	19,00%
7.7. Ο έντονος ανταγωνισμός στον κλάδο	0,00%	0,00%	25,00%	43,00%	32,00%
7.8. Η πεποίθηση του επιχειρηματία ότι μόνο με τις καινοτόμες δράσεις θα μπορέσει να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό	0,00%	14,00%	37,00%	32,00%	17,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 11.

Διάγραμμα 7. Παράγοντες που συμβάλλουν στην επίτευξη καινοτόμων δράσεων

5.2.3 Αναμενόμενα Αποτελέσματα Καινοτομίας

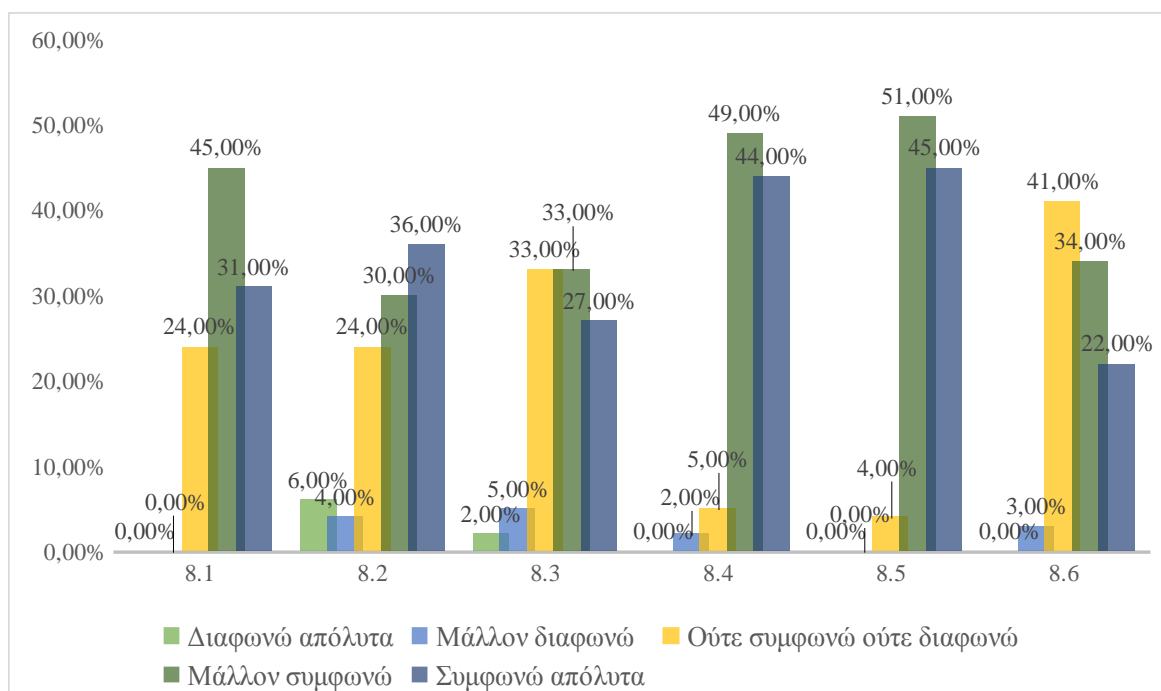
Ο Πίνακας 12 αναφέρεται στα αναμενόμενα αποτελέσματα από την καινοτομία. Σύμφωνα με τις απαντήσεις τα σημαντικότερα οφέλη είναι η βελτίωση της ευελιξίας της παραγωγής ή των υπηρεσιών, καθώς και η βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων και των υπηρεσιών. Εξίσου σημαντικά αποτελέσματα από την καινοτομία θεωρούνται η είσοδος σε νέες αγορές και η αύξηση της γκάμας προϊόντων και υπηρεσιών, ενώ η αύξηση στο μερίδιο της αγοράς και η μείωση του συνολικού κόστους ανά παραγόμενη μονάδα συγκεντρώνουν τα μικρότερα ποσοστά.

Πίνακας 12.

8. Αναμενόμενα Αποτελέσματα Καινοτομίας					
	Διαφωνώ απόλυτα	Μάλλον διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
8.1. Αύξηση της γκάμας προϊόντων ή υπηρεσιών	0,00%	0,00%	24,00%	45,00%	31,00%
8.2. Είσοδος σε νέες αγορές	6,00%	4,00%	24,00%	30,00%	36,00%
8.3. Αύξηση του μεριδίου της αγοράς	2,00%	5,00%	33,00%	33,00%	27,00%
8.4. Βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων ή των υπηρεσιών	0,00%	2,00%	5,00%	49,00%	44,00%
8.5. Βελτίωση της ευελιξίας της παραγωγής ή της παροχής υπηρεσιών	0,00%	0,00%	4,00%	51,00%	45,00%
8.6. Μείωση του συνολικού κόστους ανά παραγόμενη μονάδα	0,00%	3,00%	41,00%	34,00%	22,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 12.

Διάγραμμα 8. Αναμενόμενα Αποτελέσματα Καινοτομίας

5.2.4 Πηγές Πληροφοριών για τις Καινοτόμες Επιχειρήσεις

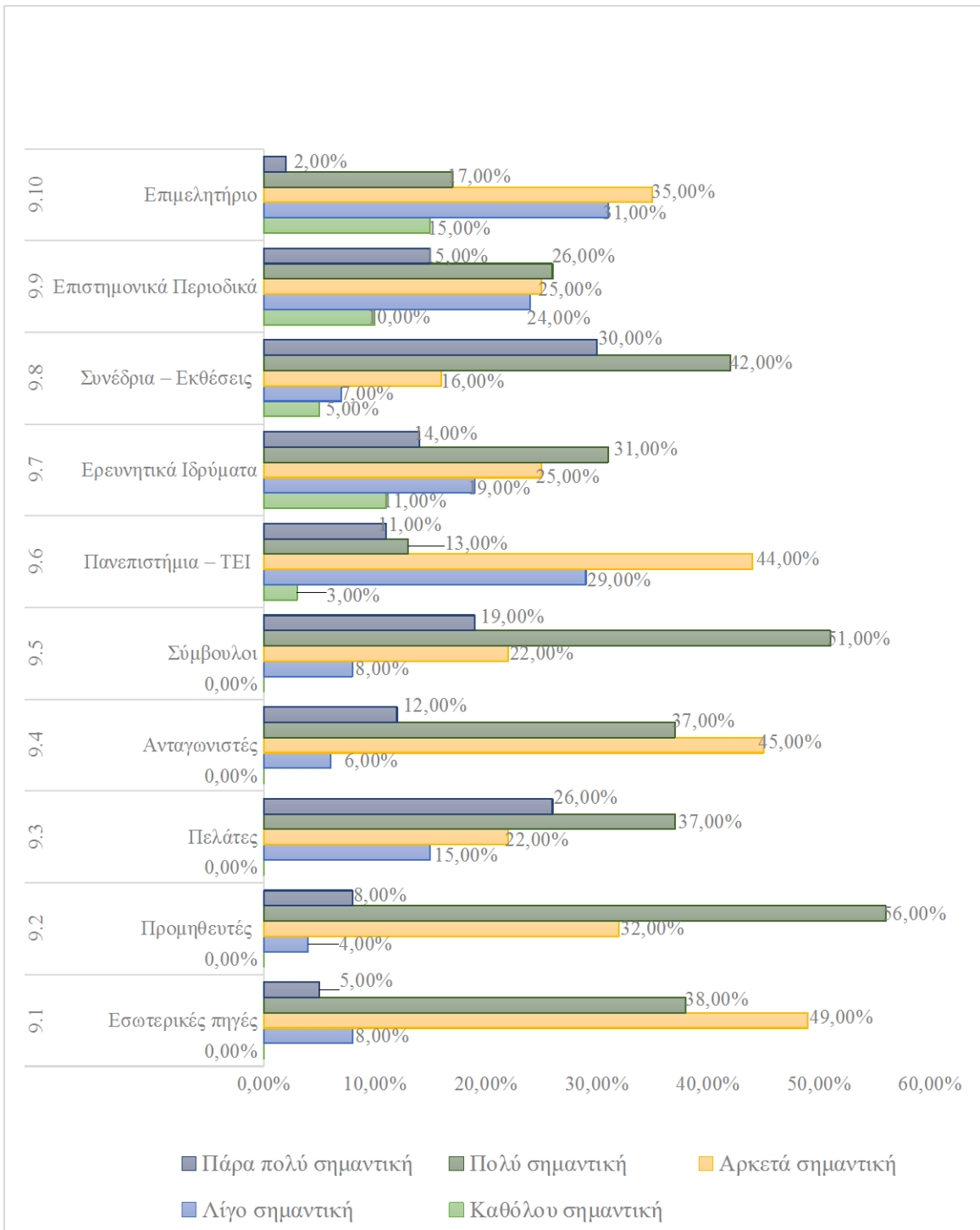
Ο Πίνακας 13 αναφέρεται στις πηγές πληροφοριών για τις καινοτόμες επιχειρήσεις, με τις σημαντικότερες αυτών να είναι τα συνέδρια-εκθέσεις και οι πελάτες. Πολύ σημαντική πηγή πληροφοριών σύμφωνα με τους επιχειρηματίες είναι οι προμηθευτές, όπως επίσης και οι σύμβουλοι. Οι πηγές με τη λιγότερη προσφορά πληροφοριών είναι το επιμελητήριο, οι εσωτερικές πηγές, τα επιστημονικά περιοδικά, οι ανταγωνιστές και τα Πανεπιστήμια – ΤΕΙ.

Πίνακας 13.

9. Πηγές Πληροφοριών για τις Καινοτόμες Επιχειρήσεις					
	<i>Καθόλου σημαντική</i>	<i>Λίγο σημαντική</i>	<i>Αρκετά σημαντική</i>	<i>Πολύ σημαντική</i>	<i>Πάρα πολύ σημαντική</i>
9.1. Εσωτερικές πηγές	0,00%	8,00%	49,00%	38,00%	5,00%
9.2. Προμηθευτές	0,00%	4,00%	32,00%	56,00%	8,00%
9.3. Πελάτες	0,00%	15,00%	22,00%	37,00%	26,00%
9.4. Ανταγωνιστές	0,00%	6,00%	45,00%	37,00%	12,00%
9.5. Σύμβουλοι	0,00%	8,00%	22,00%	51,00%	19,00%
9.6. Πανεπιστήμια – ΤΕΙ	3,00%	29,00%	44,00%	13,00%	11,00%
9.7. Ερευνητικά Ιδρύματα	11,00%	19,00%	25,00%	31,00%	14,00%
9.8. Συνέδρια – Εκθέσεις	5,00%	7,00%	16,00%	42,00%	30,00%
9.9. Επιστημονικά Περιοδικά	10,00%	24,00%	25,00%	26,00%	15,00%
9.10. Επιμελητήριο	15,00%	31,00%	35,00%	17,00%	2,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 13.

Διάγραμμα 9. Πηγές Πληροφοριών για τις Καινοτόμες Επιχειρήσεις

5.2.5 Επίτευξη Καινοτομίας από την Επιχείρηση

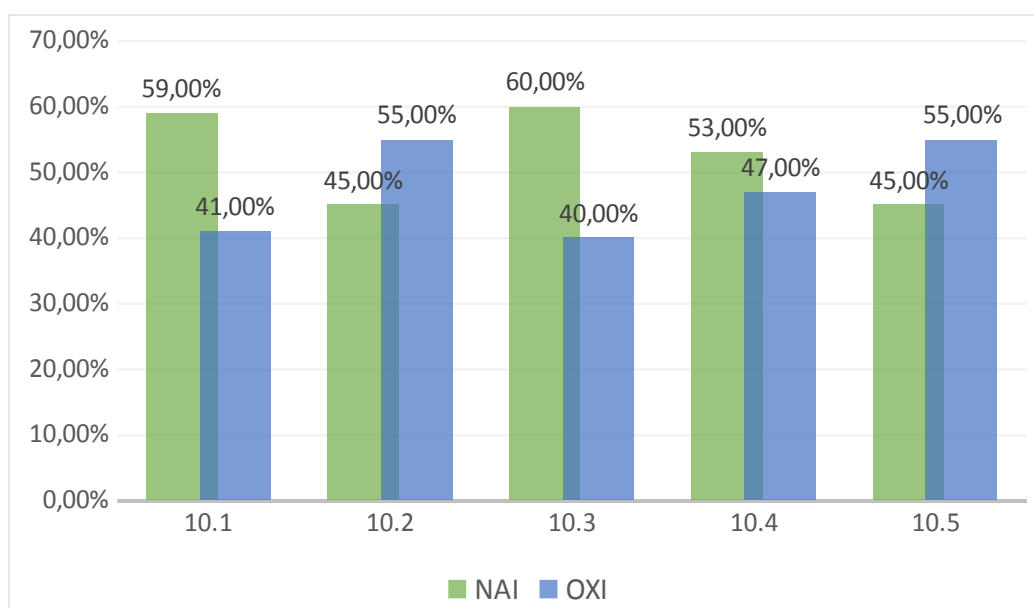
Ο Πίνακας 14 αφορά τις αλλαγές στις επιχειρήσεις από την εφαρμογή κάποιας καινοτομίας. Το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων αναδιοργάνωσε τον τρόπο λειτουργίας του, ενώ ακολουθούν με μικρή διαφορά οι αλλαγές στον τρόπο παραγωγής των προϊόντων και των υπηρεσιών. Από την επίτευξη καινοτομίας δεν υπήρξαν αλλαγές στο πώς αντιμετωπίζουν οι πελάτες τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες (ως κάτι σημαντικά διαφορετικό), ενώ δεν υπήρξαν αλλαγές όσον αφορά στη διάθεση των προϊόντων στην αγορά.

Πίνακας 14.

Επίτευξη Καινοτομίας από την Επιχείρηση		
	<i>ΝΑΙ</i>	<i>ΟΧΙ</i>
10.1. Υπήρξαν σημαντικές αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο παράγονται τα προϊόντα / υπηρεσίες;	59,00%	41,00%
10.2. Υπήρξαν σημαντικές αλλαγές στον τρόπο που τα προϊόντα διατίθενται στην αγορά;	45,00%	55,00%
10.3. Η επιχείρηση αναδιοργάνωσε τον τρόπο λειτουργία της;	60,00%	40,00%
10.4. Έχει αλλάξει σημαντικά ο τρόπος με τον οποίο συνεργάζεται η επιχείρηση με άλλες επιχειρήσεις και τους προμηθευτές της;	53,00%	47,00%
10.5. Τα προϊόντα / υπηρεσίες σας θεωρούνται από τους πελάτες ως κάτι σημαντικά διαφορετικό;	45,00%	55,00%

Ακολουθεί και η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 14.

Διάγραμμα 10. Επίτευξη Καινοτομίας από την Επιχείρηση

5.3. Η Επιχείρηση

5.3.1 Αριθμός απασχολουμένων

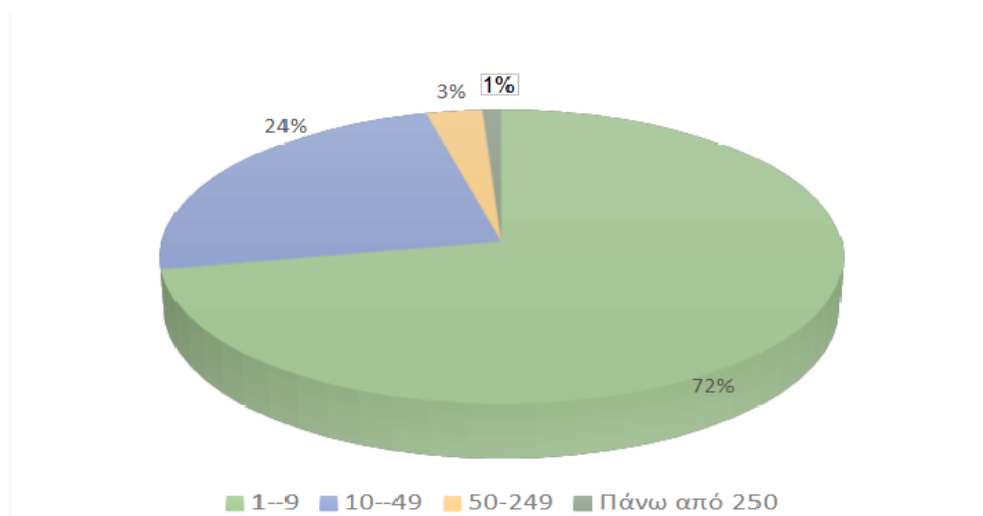
Ο Πίνακας 15 αφορά τον αριθμό απασχολουμένων ανά επιχείρηση. Σύμφωνα με τα στοιχεία που συλλέξαμε η πλειοψηφία αυτών απασχολεί από 1 έως 9 άτομα, ακολουθούν με μεγάλη διαφορά ποσοστών οι επιχειρήσεις που απασχολούν από 10 έως 49 άτομα, ενώ τρεις είναι οι επιχειρήσεις που απασχολούν από 50 έως 249 και μόνο μια επιχείρηση που απασχολεί πάνω από 250 άτομα.

Πίνακας 15.

11. Αριθμός απασχολουμένων	
1. 1-9	72,00%
2. 10-49	24,00%
3. 50-249	3,00%
4. Πάνω από 250	1,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 15.

Διάγραμμα 11.Αριθμός απασχολουμένων

5.3.2 Χρήση Λογισμικού

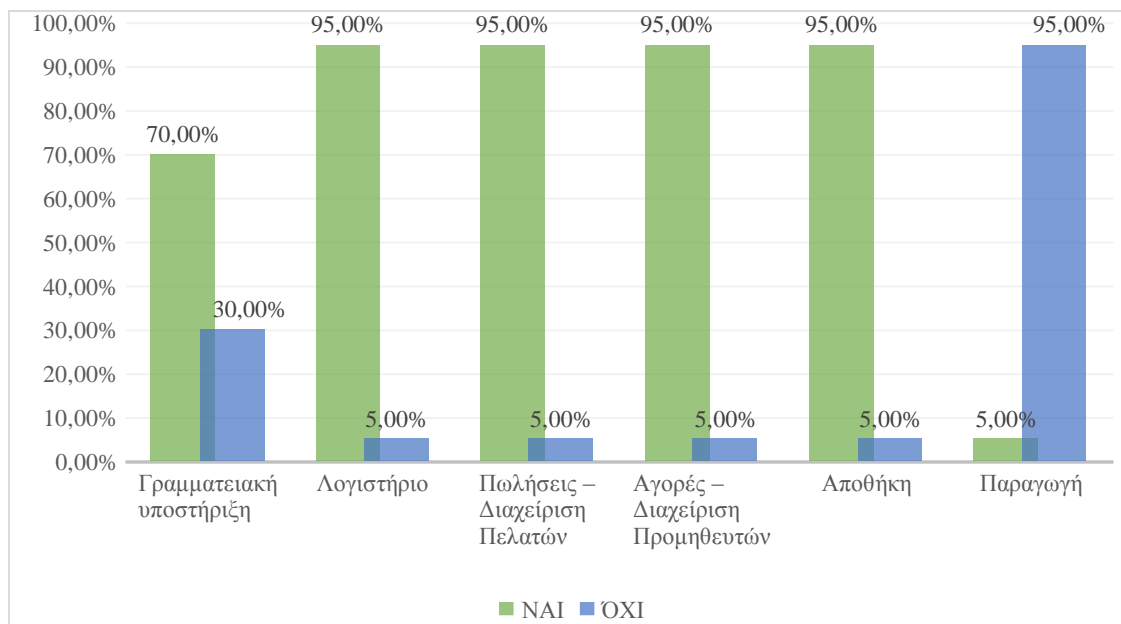
Ο Πίνακας 16 αφορά τη χρήση λογισμικού από την εκάστοτε επιχείρηση και τον λόγο για τον οποίο το χρησιμοποιεί. Σχεδόν στο σύνολο τους οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν λογισμικό για το λογιστήριο τους, για τις πωλήσεις, για τη διαχείριση των πελατών, για τη διαχείριση των προμηθευτών καθώς και στο τμήμα της αποθήκης. Ενώ πολλοί λίγες είναι οι εταιρείες που χρησιμοποιούν λογισμικό στην παραγωγική τους διαδικασία.

Πίνακας 16.

12. Χρήση Λογισμικού για:		
	ΝΑΙ	ΌΧΙ
1. Γραμματειακή υποστήριξη	70,00%	30,00%
2. Λογιστήριο	95,00%	5,00%
3. Πωλήσεις – Διαχείριση Πελατών	95,00%	5,00%
4. Αγορές – Διαχείριση Προμηθευτών	95,00%	5,00%
5. Αποθήκη	95,00%	5,00%
6. Παραγωγή	5,00%	95,00%

Ακολουθεί και η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 16.

Διάγραμμα 12. Χρήση Λογισμικού για:

5.3.3 Χρήση του Διαδικτύου

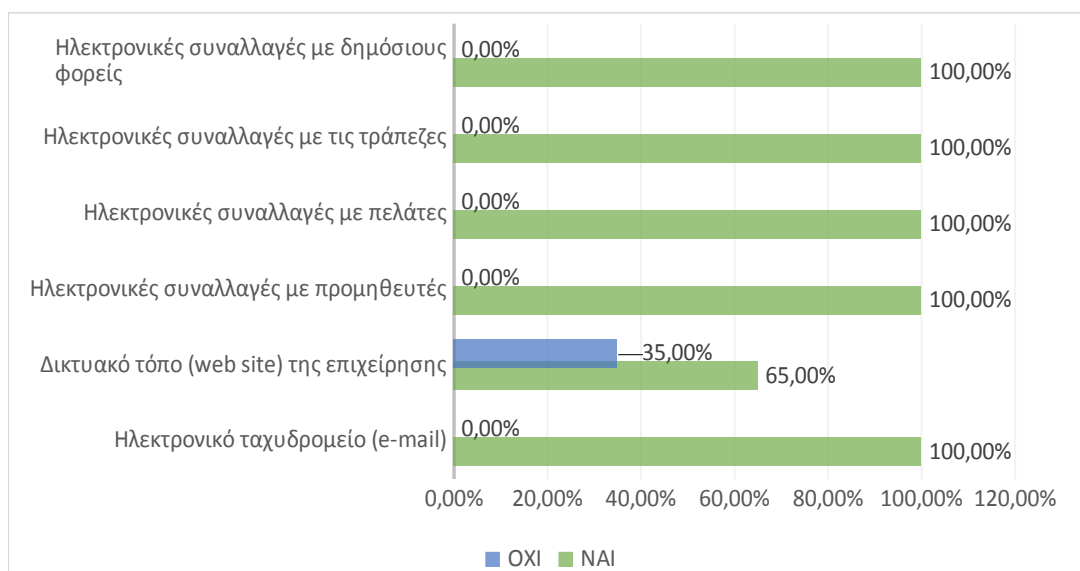
Ο Πίνακας 17 αφορά τη χρήση του διαδικτύου της κάθε επιχείρησης. Στο σύνολο τους οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (email) τους, για τις ηλεκτρονικές συναλλαγές με τους πελάτες και τους προμηθευτές, για τις συναλλαγές τους με τις τράπεζες, καθώς και για αυτές που πραγματοποιούν με τους δημόσιους φορείς. Αρκετές από τις επιχειρήσεις χρησιμοποιούν επίσης δική τους ιστοσελίδα για την προβολή τους. Συμπεραίνουμε ότι η χρήση του διαδικτύου παίζει σημαντικό ρόλο στην λειτουργία κάθε επιχείρησης.

Πίνακας 17.

13. Χρήση του Διαδικτύου για:		
	<i>ΝΑΙ</i>	<i>ΟΧΙ</i>
1. Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (email)	100,00%	0,00%
2. Δικτυακό τόπο (Website) της επιχείρησης	65,00%	35,00%
3. Ηλεκτρονικές συναλλαγές με προμηθευτές	100,00%	0,00%
4. Ηλεκτρονικές συναλλαγές με πελάτες	100,00%	0,00%
5. Ηλεκτρονικές συναλλαγές με τις τράπεζες	100,00%	0,00%
6. Ηλεκτρονικές συναλλαγές με δημόσιους φορείς	100,00%	0,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 17.

Διάγραμμα 13. Χρήση του Διαδικτύου για:

5.3.4 Πωλήσεις της επιχείρησης στο εξωτερικό

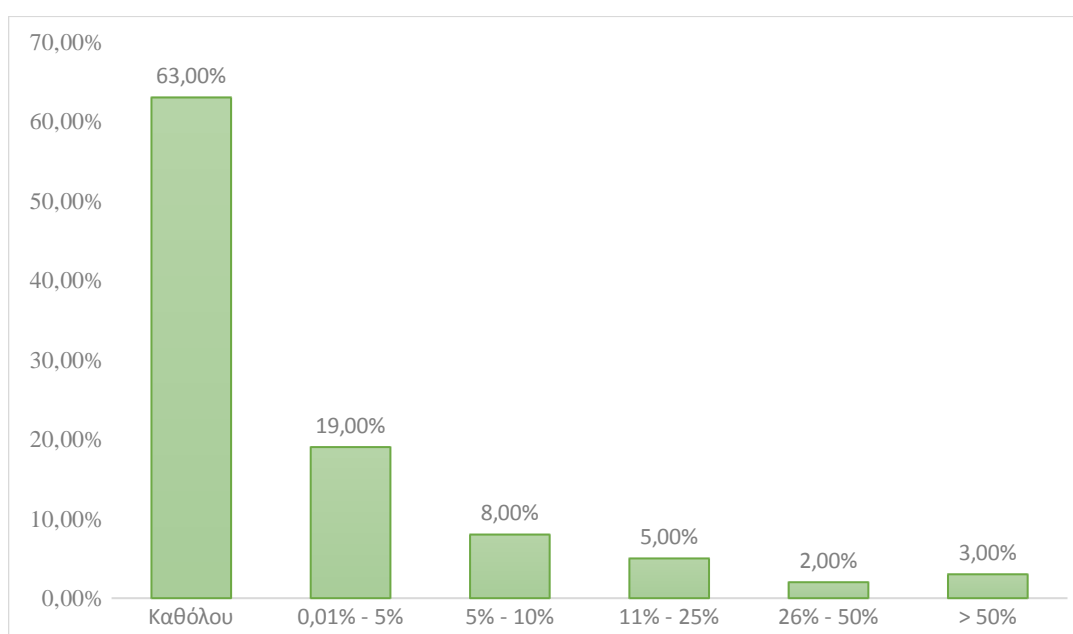
Ο Πίνακας 18 αφορά τις πωλήσεις των επιχειρήσεων στο εξωτερικό, επί του συνολικού κύκλου εργασιών. Οι περισσότερες επιχειρήσεις με ποσοστό 63% δεν πραγματοποιούν πωλήσεις στο εξωτερικό, ενώ ένα ποσοστό 3% πουλάει πάνω από τη μισή του παραγωγή στο εξωτερικό.

Πίνακας 18.

14. Πωλήσεις της επιχείρησης στο εξωτερικό, επί του συνολικού κύκλου εργασιών	
	Ποσοστό
1. Καθόλου	63,00%
2. 0,01% - 5%	19,00%
3. 5% - 10%	8,00%
4. 11% - 25%	5,00%
5. 26% - 50%	2,00%
6. > 50%	3,00%

Ακολουθεί και η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 18.

Διάγραμμα 14. Πωλήσεις της επιχείρησης στο εξωτερικό, επί του συνολικού κύκλου εργασιών

5.3.5 Σύστημα Πιστοποίησης Ποιότητας

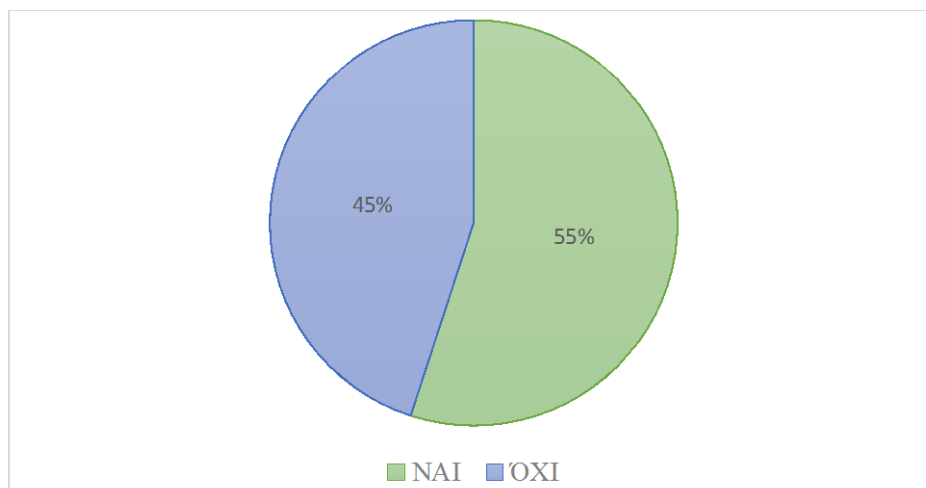
Στον Πίνακα 19 εμφανίζονται οι επιχειρήσεις που κάνουν χρήση κάποιου συστήματος πιστοποίησης ποιότητας (π.χ. ISO 9000). Από τις απαντήσεις που δοθήκαν βλέπουμε ότι τα ποσοστά είναι σχεδόν μοιρασμένα με πολύ μικρή διαφορά των επιχειρήσεων που κάνουν χρήση πιστοποίησης ISO. Αρκετές επιχειρήσεις λόγω του κόστους της πιστοποίησης δεν κάνουν χρήση κάποιου τέτοιου συστήματος.

Πίνακας 19.

15. Η επιχείρησή σας εφαρμόζει κάποιο Σύστημα Πιστοποίησης Ποιότητας (π.χ. ISO 9000, κ.λπ.)	
	<i>Ποσοστό</i>
1. Ναι	55,00%
2. Όχι	45,00%

Ακολουθεί και η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 19.

Διάγραμμα 15. Σύστημα Πιστοποίησης Ποιότητας (π.χ. ISO 9000, κ.λπ.)

5.3.6 Επιδοτούμενα επενδυτικά προγράμματα

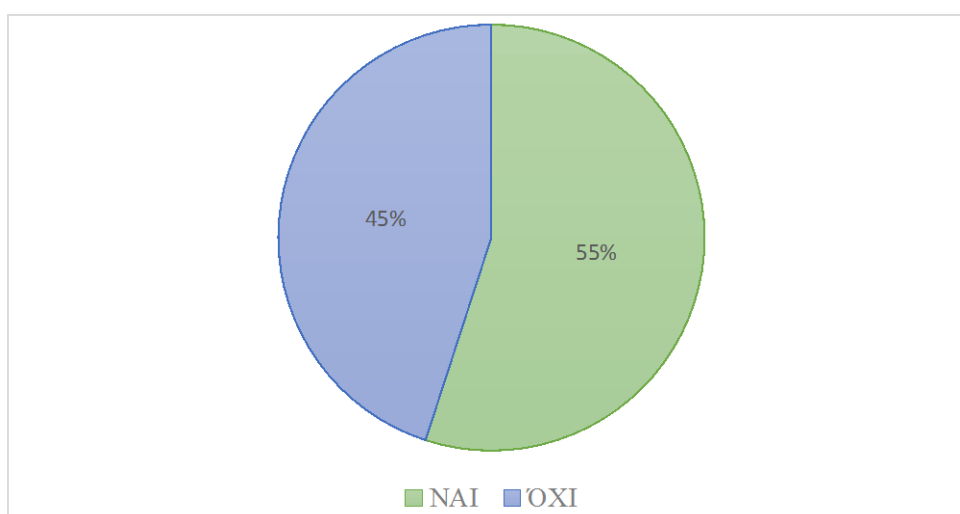
Στον Πίνακα 20 εμφανίζονται τα ποσοστά των επιχειρήσεων που έχουν κάνει χρήση κάποιου επενδυτικού προγράμματος. Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων έχει κάνει χρήση κάποιου επενδυτικού προγράμματος με ποσοστό 59%, αρκετές είναι όμως και οι επιχειρήσεις με ποσοστό 41% που δεν έχουν χρησιμοποιήσει κάποιο επενδυτικό πρόγραμμα. Αρκετοί είναι επιχειρηματίες που πιστεύουν ότι λόγω των δεσμεύσεων των προγραμμάτων δεν τους συμφέρει να ενταχθούν σε αυτά.

Πίνακας 20.

16. Έχετε υποβάλει πρόταση σε κάποιο από τα επιδοτούμενα επενδυτικά προγράμματα (π.χ. ΕΣΠΑ, Αναπτυξιακός Νόμος)	
	<i>Ποσοστό</i>
1. ΝΑΙ	59,00%
2. ΟΧΙ	41,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 20.

Διάγραμμα 16. Έχετε υποβάλει πρόταση σε κάποιο από τα επιδοτούμενα επενδυτικά προγράμματα (π.χ. ΕΣΠΑ, Αναπτυξιακός Νόμος)

5.3.7 Σπουδές επιχειρηματία

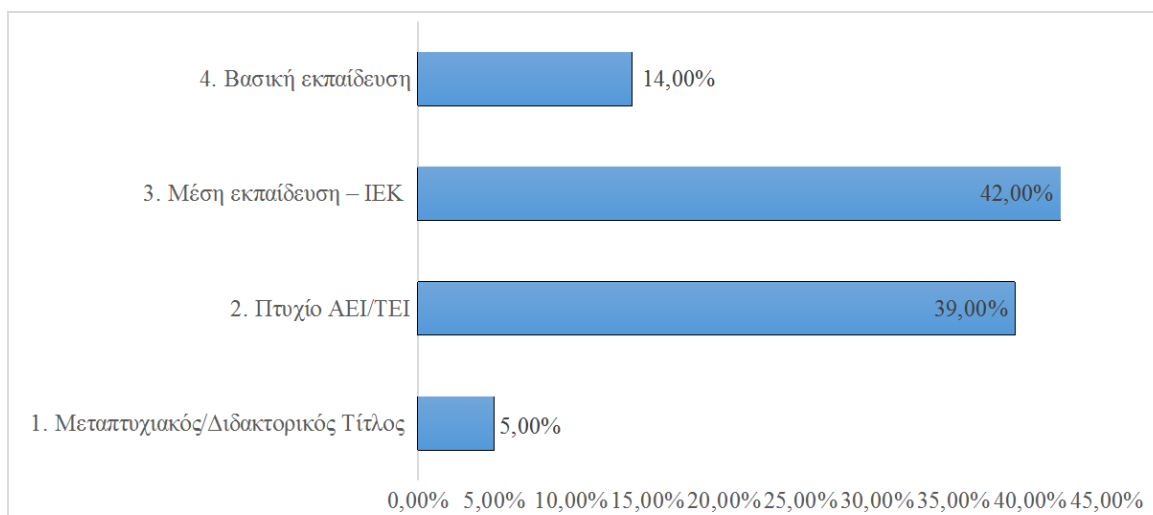
Ο Πίνακας 21 αφορά την εκπαίδευση που έχουν λάβει οι επιχειρηματίες, με το μεγαλύτερο ποσοστό από αυτούς να έχουν τελειώσει τη Μέση Εκπαίδευση-ΙΕΚ ενώ με σχετικά μικρή διαφορά αυτοί που έχουν Πτυχίο ΑΕΙ ή ΤΕΙ. Το μικρότερο ποσοστό συγκεντρώνουν οι επιχειρηματίες που είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού τίτλου.

Πίνακας 21.

17. Σπουδές επιχειρηματία	
	Ποσοστό
1. Μεταπτυχιακός/Διδακτορικός Τίτλος	5,00%
2. Πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ	39,00%
3. Μέση εκπαίδευση – ΙΕΚ	42,00%
4. Βασική εκπαίδευση	14,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 21.

Διάγραμμα 17. Σπουδές επιχειρηματία

5.3.8 Φύλο Επιχειρηματία

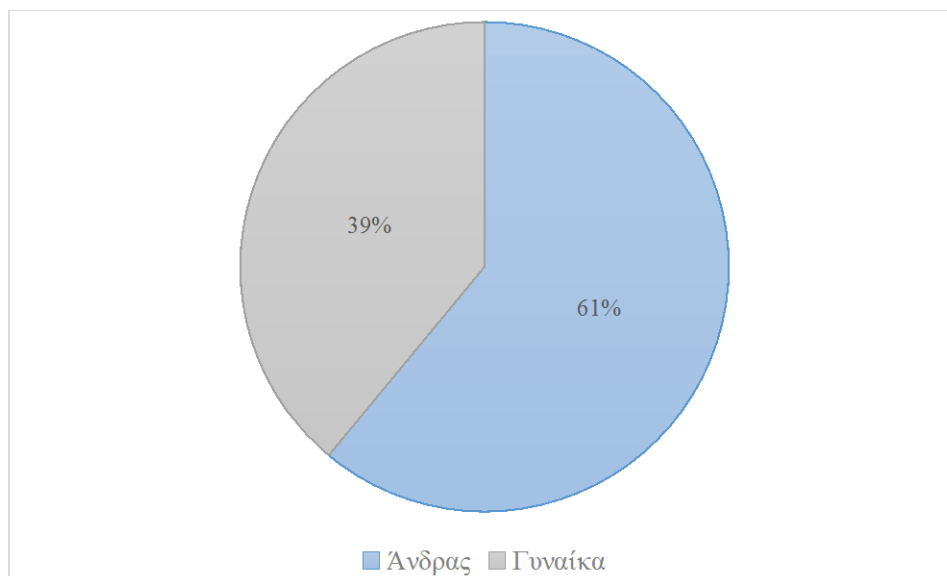
Ο Πίνακας 22 αναφέρεται στο φύλο των επιχειρηματιών με το μεγαλύτερο μέρος αυτών να ανήκει στο ανδρικό φύλο.

Πίνακας 22.

18. Φύλο Επιχειρηματία	
	Ποσοστό
1. Άνδρας	61,00%
2. Γυναίκα	39,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 22.

Διάγραμμα 18. Φύλο Επιχειρηματία

5.3.9 Ηλικία Επιχειρηματία

Στον Πίνακα 23 γίνεται αναφορά στις ηλικίες των επιχειρηματιών που συμμετείχαν στην έρευνα με το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών να είναι στις μεγαλύτερες ηλικίες των 45-

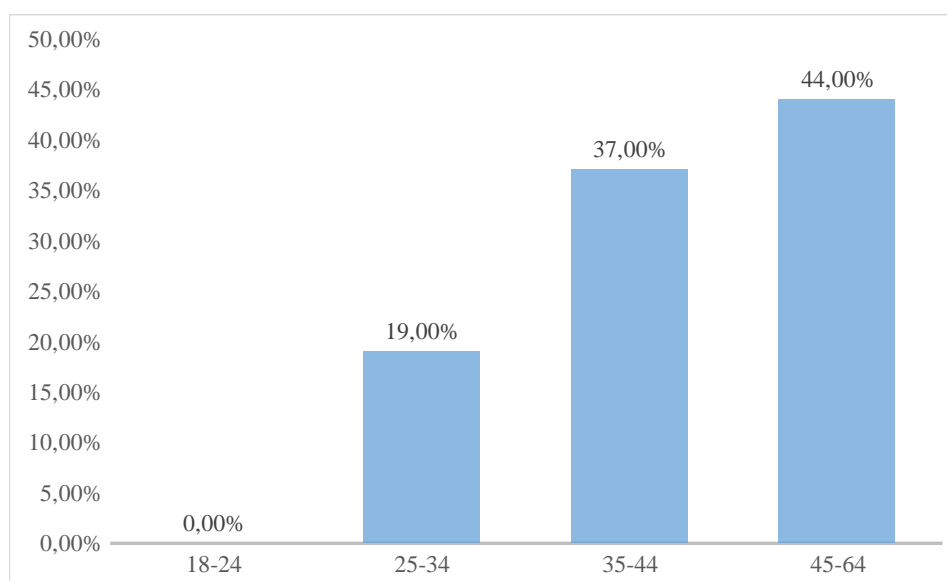
64, ενώ αυτό που παρατηρούμε είναι να μην υπάρχει κάποιος που να δραστηριοποιείται επιχειρηματικά στις νεότερες ηλικίες των 18-24.

Πίνακας 23.

19. Ηλικία Επιχειρηματία	
	<i>Ποσοστό</i>
1. 18-24	0,00%
2. 25-34	19,00%
3. 35-44	37,00%
4. 45-64	44,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 23.

Διάγραμμα 19. Ηλικία Επιχειρηματία

5.3.10 Νομική Μορφή Επιχείρησης

Στον Πίνακα 24 συγκεντρώσαμε τα στοιχεία όπου αφορούν τη νομική μορφή των επιχειρήσεων, το μεγαλύτερο ποσοστό συγκεντρώνει η Ατομική Επιχείρηση, ακολουθούν με σχετικά μικρή διαφορά η Ομόρρυθμη Εταιρεία και η Ανώνυμη Εταιρεία ενώ τα μικρότερα ποσοστά συγκεντρώνουν η Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης, η Ετερόρρυθμη

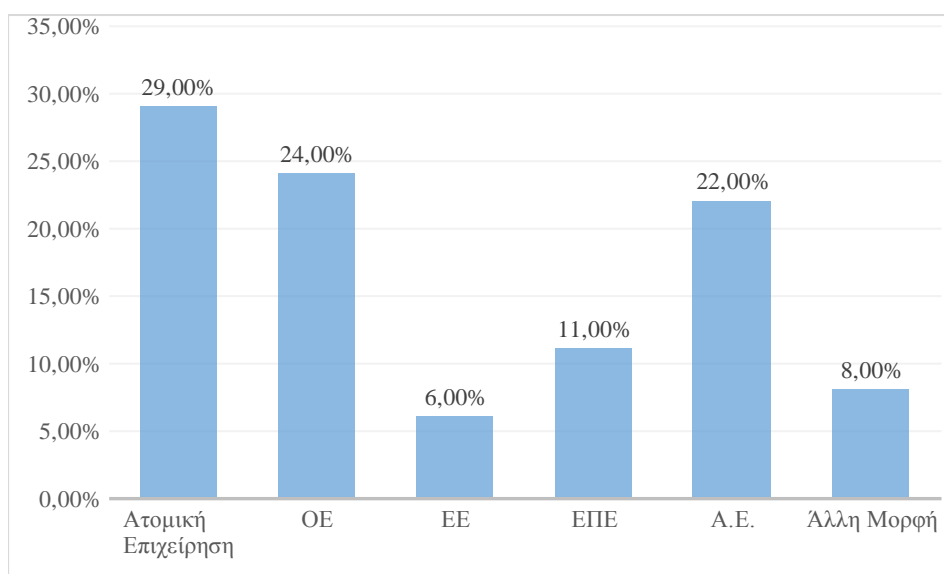
Εταιρεία καθώς και οι επιχειρήσεις με Άλλη Μορφή (π.χ. Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρεία, Μονοπρόσωπη Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης).

Πίνακας 24.

20. Νομική Μορφή Επιχείρησης	
	<i>Ποσοστό</i>
1. Ατομική Επιχείρηση	29,00%
2. ΟΕ	24,00%
3. ΕΕ	6,00%
4. ΕΠΕ	11,00%
5. Α.Ε.	22,00%
6. Άλλη Μορφή	8,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 24.

Διάγραμμα 20. Νομική Μορφή Επιχείρησης

5.3.11 Κλάδος δραστηριότητας

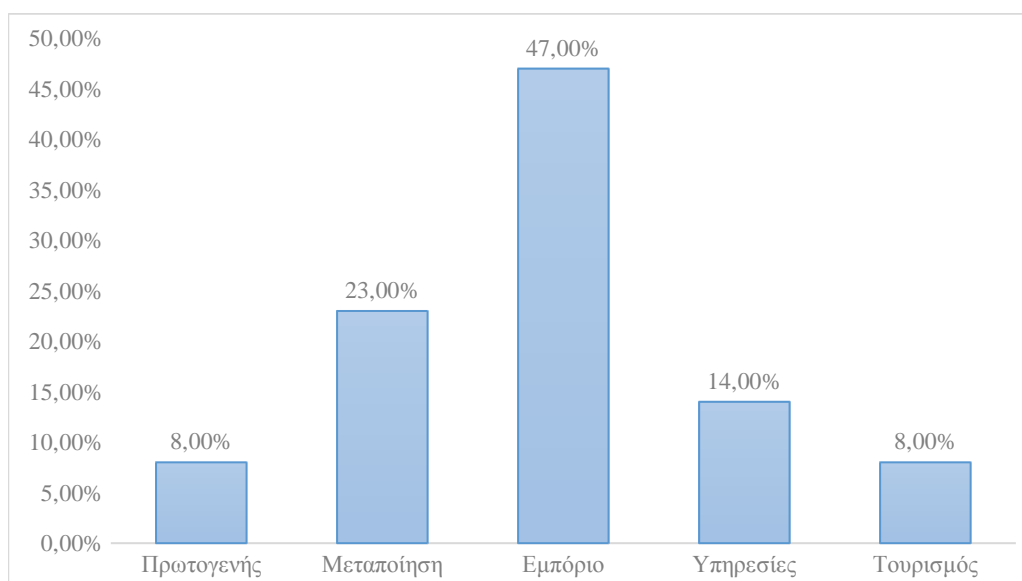
Ο Πίνακας 25 αφορά τον κλάδο δραστηριότητας των επιχειρήσεων που έλαβαν μέρος στην έρευνα. Όπως βλέπουμε από τα στοιχεία που συγκεντρώσαμε το μεγαλύτερο μέρος τους προέρχεται από τον κλάδο του εμπορίου, ενώ ακολουθούν με μικρότερα συμμετοχή ο κλάδος της μεταποίησης και των υπηρεσιών. Τέλος με ισάριθμη συμμετοχή είναι οι επιχειρήσεις από τον πρωτογενή κλάδο και τον κλάδο του τουρισμού.

Πίνακας 25.

21. Κλάδος κύριας δραστηριότητας	
	<i>Ποσοστό</i>
1. Πρωτογενής	8,00%
2. Μεταποίηση	23,00%
3. Εμπόριο	47,00%
4. Υπηρεσίες	14,00%
5. Τουρισμός	8,00%

Ακολουθεί η γραφική απεικόνιση των αποτελεσμάτων του Πίνακα 25.

Διάγραμμα 21. Κλάδος κύριας δραστηριότητας

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα έρευνα επιχείρησε να αναδείξει τη σημασία των εννοιών της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας εντός του περιβάλλοντος και των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, ώστε να προσδιοριστούν οι παράγοντες επιρροής τους. Σήμερα, η πορεία μιας επιτυχημένης επιχείρησης κρίνεται από την ικανότητα κάλυψης των υποχρεώσεών της, δίνοντας ουσιαστικό συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με το ανταγωνιστικό περιβάλλον. Στον νομό Πρέβεζας φαίνεται να σχηματίζεται γενικότερα μετριοπαθής στάση απέναντι στην απόδοση των επιχειρήσεων, ενώ η θετική πορεία των επιχειρήσεων εξαρτάται περισσότερο, όπως αποτυπώνεται στα αποτελέσματα της έρευνας, από την ικανότητα των επιχειρήσεων να επενδύσουν σε νέες τεχνολογίες και να αξιοποιήσουν πιθανά επενδυτικά προγράμματα προς κάλυψη αναγκών, όπως εκπαίδευση του προσωπικού, υλοποίηση βέλτιστων στρατηγικών προώθησης των προϊόντων και υλοποίηση καινοτομικών δράσεων στην παραγωγή των προϊόντων. Ωστόσο, η επέκταση σε νέες αγορές είναι ελλειμματική, γεγονός που επισημαίνεται από τη χαμηλή εξαγωγική δραστηριότητα των επιχειρήσεων. Βέβαια, η πλειονότητα των επιχειρήσεων στον νομό Πρέβεζας ανήκουν στην κατηγορία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με λίγο προσωπικό απασχόλησης (έως 9 άτομα), γεγονός που περιορίζει την παραγωγή αριθμού προϊόντων, ικανοποιητικού προς διάθεση στο εξωτερικό. Εξάλλου, ο κυριότερος λόγος για την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας θεωρείται η αύξηση του προσωπικού εισοδήματος και η προαγωγή από τη θέση του απλού εργαζόμενου και κατ' επέκταση, η αξιοποίηση των προσόντων για ανάληψη πρωτοβουλιών (π.χ. επέκτασης της επιχειρηματικής δυναμικότητας) προς αύξηση της αποδοτικότητας διαδραματίζει δευτερεύοντα ρόλο. Επίσης, στα παραπάνω συντείνει το γεγονός ότι ως σημαντικότεροι παράγοντες για την δυσχέρεια ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας θεωρούνται οι δυσκολίες λήψης δανείων και η έλλειψη επενδυτικών πόρων κεφαλαίων. Τόσο οι νέοι όσο και οι γυναίκες φαίνεται να απουσιάζουν από τον επιχειρηματικό κόσμο της Πρέβεζας, γεγονός που συντείνει στις δυσκολίες χρηματοδότησης των πρωτοβουλιών επιχειρηματικής δραστηριότητας. Έτσι, η έλλειψη χρημάτων αποτελεί σημαντικό παράγοντα καθυστέρησης της προόδου των επιχειρήσεων στον νομό Πρέβεζας.

Αναφορικά με το κομμάτι της καινοτομίας, αξίζει γενικά να αναφερθεί ότι η ανάπτυξη καινοτομικών ενεργειών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα περιθώρια των ωφελειών, τις τεχνολογικές συνθήκες του κλάδου των επιχειρήσεων, όπως και τις

συνθήκες που διαμορφώνονται μέσα από τη ζήτηση των προϊόντων. Η καινοτομία στην επιχειρηματική δραστηριότητα επιφέρει ουσιαστικά αποτελέσματα, όπως την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, τη βελτίωση των συστημάτων λειτουργίας και οργάνωσης, καθώς και τη γενική επίδραση της καινοτομίας στη φιλοσοφία της διοίκησης της επιχείρησης, με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα. Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις στην περιοχή της Πρέβεζας που προχώρησαν στην εφαρμογή κάποιας καινοτομικής δράσης κατέληξαν να παρουσιάσουν μεταβολές, όσον αφορά στους τρόπους λειτουργίας και παραγωγής. Παράλληλα, η αύξηση της γκάμας των προϊόντων αποτελεί ένα από τα προσδιοριζόμενα πλεονεκτήματα. Κατ' επέκταση, διαφαίνεται ότι η παραγωγή νέων ή βελτιωμένων προϊόντων και η προσφορά νέων υπηρεσιών είναι ο βασικός παράγοντας που ωθεί τις ερευνώμενες επιχειρήσεις προς την υλοποίηση καινοτομιών.

Οι επιχειρηματικές ευκαιρίες καινοτομίας αποτελούν μέρος της ικανότητας του επιχειρηματία να ικανοποιήσει τις καινούριες ανάγκες που δημιουργούνται στην αγορά. Για να υπάρξει επιτυχής έκβαση και συγκέντρωση οφελών χρειάζεται να συνενωθούν δημιουργικά τόσο οι οικονομικοί πόροι όσο και οι ικανότητες όσων λαμβάνουν τις αποφάσεις. Όπως προκύπτει και από την εμπειρική μελέτη στις επιχειρήσεις του νομού Πρέβεζας, οι βασικότεροι παράγοντες που θεωρείται ότι συμβάλλουν στην επίτευξη καινοτομίας στην επιχειρηματική δραστηριότητα είναι το μορφωτικό επίπεδο των στελεχών διοίκησης, η δυνατότητα χρηματοδότησης των νέων επενδύσεων, όπως και η ύπαρξη του κατάλληλου υλικοτεχνικού κεφαλαίου. Έτσι, πάνω από τις μισές επιχειρήσεις παρακολουθούν τα επενδυτικά προγράμματα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας, χρησιμοποιούν τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών για το σύνολο των λειτουργιών τους και συμμετέχουν σε συνέδρια-εκθέσεις, εστιάζοντας στη συνεργασία με τους προμηθευτές και τους πελάτες προκειμένου να προλάβουν την εμφάνιση πιθανών κινδύνων αποτυχίας. Τέλος, οι επιχειρήσεις στρέφονται σε μικρότερο βαθμό προς τις επαγγελματικές ενώσεις ή τα εκπαιδευτικά ιδρύματα για να κατανοήσουν τις ανάγκες της αγοράς.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Όπως γίνεται κατανοητό σε θεωρητικό και εμπειρικό επίπεδο, η καινοτομία εντός της επιχειρηματικής δραστηριότητας προβάλλεται ως καίριος παράγοντας στην ανάπτυξη της οικονομίας, διότι η υλοποίηση καινοτομικών δράσεων και διαδικασιών μπορεί να ενισχύσουν την προετοιμασία και τις ενέργειες για την επίτευξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας και τη βιωσιμότητά της επιχείρησης. Η παρούσα έρευνα οδήγησε στην εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και την υφιστάμενη εικόνα των επιχειρήσεων στο νομό Πρέβεζας, όπως γίνεται αντιληπτή από τα στελέχη διοίκησής τους, όπως και για τις εν δυνάμει ενέργειες καινοτομίας που λαμβάνουν χώρα. Συγκεντρωτικά, διαπιστώνονται τα εξής:

- Η υφιστάμενη κατάσταση των επιχειρήσεων εμφανίζει αδυναμίες σε ορισμένα επίπεδα της ανάληψης καινοτομικών δράσεων εξαιτίας της γενικότερης ανασφάλειας και του κλίματος αβεβαιότητας του γενικότερου οικονομικού περιβάλλοντος.
- Ορισμένοι παράγοντες ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας αποτελούν «άγνωστο έδαφος» και δεν παρατηρείται η μεγιστοποίηση στην επιλογή και την χρήση τους.
- Η ανάπτυξη βιώσιμης επιχειρηματικής δραστηριότητας έγκειται στον συνυπολογισμό του συνόλου των παραγόντων επιρροής.
- Η προσφορά και τα οφέλη της καινοτομίας αναγνωρίζονται περισσότερο σε συνάρτηση με τον τρόπο λειτουργίας και τον τομέα της παραγωγής των επιχειρήσεων, παρά με την αύξηση της ζήτησης και της διάθεσης των προϊόντων στους πελάτες.
- Στην περιοχή του νομού Πρέβεζας εντοπίζονται ελλείμματα σχετικά με την ανάπτυξη της νεανικής και γυναικείας επιχειρηματικότητας, ενώ η πλειονότητα των επιχειρήσεων ανήκει στην κατηγορία των μικρομεσαίων.

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα όποια προβλήματα ανακύπτουν στην επιχειρηματική δραστηριότητα στον νομό Πρέβεζας χρειάζεται να υπάρξουν ορισμένες διαφοροποιήσεις και να τεθούν θέματα προτεραιότητας. Συγκεκριμένα,

- Βελτίωση της χρήσης των τεχνολογικών μέσων για την ενίσχυση της καινοτομίας και της στροφής προς τη διεθνή αγορά (αύξηση της προοπτικής των εξαγωγών).

- Μεγαλύτερη αντίληψη των προϋποθέσεων ικανοποίησης των πελατών και ανταπόκριση προς αυτές μέσω της διάθεσης νέων, διαφοροποιημένων και ανταγωνιστικών προϊόντων.
- Αύξηση της διασύνδεσης των επιχειρήσεων μέσω των επιχειρηματικών ενώσεων (π.χ. επιμελητήριο) για την επίτευξη διαμοιρασμού πληροφοριών, αλλά και προς την καλύτερη κατανόηση της αγοράς.
- Ενίσχυση των προγραμμάτων νεανικής και γυναικείας επιχειρηματικότητας για την εξασφάλιση της μείωσης του κεφαλαίου ανάληψης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.
- Επέκταση και διευκόλυνση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε εκπαιδευτικά προγράμματα για την εστίαση στη σωστή ενημέρωση προς τις επιχειρήσεις αναφορικά με προγράμματα καινοτομίας.
- Δημιουργία ειδικών ιστοσελίδων από φορείς προς ανάρτηση των εκάστοτε τρεχόντων προγραμμάτων επιχειρηματικότητας και καινοτομίας, προς εκδήλωση ενδιαφέροντος σε αυτά, όπως και προς ενημέρωση για επιχειρήσεις – πρότυπα καινοτομικών δράσεων.
- Ενίσχυση των ποσών επιδότησης και χρηματοδότησης στα προγράμματα ανάπτυξης επιχειρηματικότητας και καινοτομίας, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η δυσκινησία των επιχειρήσεων να αναλάβουν επιχειρηματικές καινοτομικές δράσεις λόγω έλλειψης κεφαλαίων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ελληνόγλωσση

Βασιλειάδης, Α. (2008). *Επιχειρηματικότητα – Αρχικές προσεγγίσεις*. Ινστιτούτο Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας.

Γεωργαντά, Ζ. (2003). *Επιχειρηματικότητα και καινοτομίες: Το management της επιχειρηματικής καινοτομίας*. Θεσσαλονίκη: Ανικούλα.

Γκαγκάτσιος, Ι. (2008). *Καινοτομία – Επιχειρηματικότητα – Επιχειρήσεις*. Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Deakins, D. & Freel, M. (2007). *Επιχειρηματικότητα*. Αθήνα: Κριτική.

E.O.M.M.E.X. (2009). *Καινοτόμος Επιχειρηματικότητα*. Αθήνα: E.O.M.M.E.X.

Επιμελητήριο Πρέβεζας (2018). *Δελτίο Τύπου 26-09-2018*. Ανακτήθηκε από <https://www.prevezachamber.gr/>.

Ιωαννίδης, Σ. (2007). *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα: 2007 – 2013. Επισκόπηση από τη σκοπιά της ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας*. Αθήνα: Παρατηρητήριο Επιχειρηματικότητας IOBE.

Κακούρης, Α. (2010). *Εννοιολογικές προσεγγίσεις στην Επιχειρηματικότητα Καινοτομίας*. Αθήνα: Διάυλος.

Κόκκινου, Αι. (2015). *Ευρωπαϊκές Επιχειρήσεις και Καινοτομική Επιχειρηματικότητα: Μια ανάλυση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Κορρές, Γ. (2015). *Επιχειρηματικότητα και ανάπτυξη*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Meyer, E. & Allen, K. (2004). *Επιχειρηματικότητα*. Αθήνα: Ίων.

ΟΠΕΚΕΠΕ (2020). *Συγκεντρωτικά Στοιχεία Ενιαίων Αιτήσεων Εκμετάλλευσης*. Ανακτήθηκε από http://aggregate.opekepe.gr/?fytiko_eidos=110&perifereia=4&queryType=fytiko&year=2019&itemsPerPage=50&page=1&pagesNum=2&paging=true.

Παππά, Ε. (2007). *Επιχειρηματική Καινοτομία και Περιφερειακή Ανάπτυξη*. 5th Interdisciplinary Interuniversity Conference of the N.T.U.A. Ανακτήθηκε από https://www.researchgate.net/publication/215602434_Epicheirematike_Kainotomia_kai_Periphereiake_Anartyxe.

Πετράκης, Π. (2004). *Επιχειρηματικότητα*. Αθήνα: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Αθηνών.

Πιπερόπουλος, Π. (2007). *Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία & Business Clusters*. Θεσσαλονίκη: Πάνος Πιπερόπουλος & Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

ΣΒΒΕ (2006). *Καινοτομία. Ο δρόμος για την επιτυχία*. Θεσσαλονίκη: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος.

Σύνδεσμος Ελληνικών Θαλασσοκαλλιέργειών (ΣΕΘ) (2016). Ελληνική Υδατοκαλλιέργεια. Ανακτήθηκε από https://www.fgm.com.gr/uploads/file/FGM_2016.pdf.

Τσακανίκας, Α., Γιωτόπουλος, Γ., Βαλαβανιώτη, Ε. & Σταυράκη, Σ. (2019). *Ετήσια Έκθεση Επιχειρηματικότητας 2018 – 2019: Η νέα επιχειρηματικότητα ενισχύεται*. Global Entrepreneurship Monitor: Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών – IOBE.

Χριστοδούλου, Β. (2014). *Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα στις Επιχειρήσεις*. Αθήνα: Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά.

Ξενόγλωσση

Aktion Airport. *Στατιστικά Στοιχεία Αεροπορικής Κίνησης*. Ανακτήθηκε από <https://www.pvk-airport.gr/el/pvk/air-traffic-statistics>.

Clamp, C. A. & Alhamis, I. (2010). “Social Entrepreneurship in the Mondragon Co-operative Corporation and the Challenges of Successful Replication”. *The Journal of Entrepreneurship, Vol. 19 (2)*, pp. 149 – 177.

Foreman-Peck, J. & Zhou, P. (2010). *The strengths and persistence of entrepreneurial cultures*. Cardiff Economics Working Papers. Cardiff University.

Katsikis, I. & Kyrgidou, L. (2009). “Entrepreneurship in Teleology: The Variety of the Forms”. *Journal of Entrepreneurial Behavior and Research, Vol. 15 (2)*, pp. 209 – 231.

Oslo Manual (2005). *Guidelines for collecting and interpreting innovation data (3rd edition)*. The Measurement of Scientific and Technological Activities. OECD, Eurostat.

Welch, I. (2004). Capital Structure and Stock Returns. *Journal of Political Economy*, 112, 106-132.

Πηγές διαδικτύου

Αεροδρόμιο Ακτίου. <https://www.fraport-greece.com/ell/profil-aerodromion/aktio>.

Ευρωφάρμα – Υδατοκαλλιέργειες Ηπείρου Α.Ε. <https://www.eurofarm-sa.eu/index.php/el/>.

Λασκάρια Α.Ε. <https://www.laskara.gr/>.

Λεόπουλος Ι. Ιχθυοκαλλιέργειες Α.Ε. <http://www.leopoulos.gr/>.

Μαρίνα Πρέβεζας. <http://www.prevezamarina.com/>.

Μαυρή Α.Ε. <http://www.mavri.gr/>.

Αναπτυξιακή προσπάθεια με καινούριες προϋποθέσεις (19-02-2016). Ανακτήθηκε από <https://www.paramythia-online.gr/13904/1-r-69/>.

Βιομηχανική Περιοχή Πρέβεζας. Ανακτήθηκε από <https://www.etvavipe.gr/industrialareas/prevezaindustrialarea>.

Ελαιουργία Πρεβέζης Α.Ε. Ανακτήθηκε από <https://eleourgiaprevezis.gr/>.

Επιμελητήριο Πρέβεζας. Ανακτήθηκε από <https://www.prevezachamber.gr/>.

Καινοτόμες δράσεις για την στήριξη της επιχειρηματικότητας στην Πρέβεζα (14-10-2019). Ανακτήθηκε από <https://www.epirusportal.gr/%ce%ba%ce%b1%ce%b9%ce%bd%ce%bf%cf%84%cf%8c%ce%bc%ce%b5%cf%82-%ce%b4%cf%81%ce%ac%cf%83%ce%b5%ce%b9%cf%82-%ce%b3%ce%b9%ce%b1-%cf%84%ce%b7%ce%bd-%cf%83%cf%84%ce%ae%cf%81%ce%b9%ce%be%ce%b7-%cf%84%ce%b7/>.

Κατά πλειοψηφία η Σ.Μ.Π.Ε. για την χωροθέτηση της Περιοχής Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιιεργειών στον Αμβρακικό Κόλπο. Ανακτήθηκε από <https://www.mypreveza.gr/2020/09/%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC-%CF%80%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%BF%CF%88%CE%B7%CF%86%CE%AF%CE%B1-%CE%B7-%CF%83-%CE%BC-%CF%80-%CE%B5-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%87%CF%89%CF%81%CE%BF%CE%B8%CE%AD.html>.

Μουσείο ελιάς και γευσιγνωσίας στην Πάργα. Ανακτήθηκε από <https://www.olivenews.gr/el/politismos/mouseio-elias-kai-geusignosias-sthn-parga>.

Ο νομός Πρέβεζας. Ανακτήθηκε από <http://preveza.gr/>.

Πρέβεζα – Εκδήλωση Παρουσίασης των Δράσεων «Ψηφιακό Άλμα – Ψηφιακό Βήμα – Ποιοτικός εκσυγχρονισμός». Ανακτήθηκε από <https://www.diaxeiristiki.gr/index.php/portfolio-2/2015-12-17-10-58-55/2185-preveza-ekdilosi-parousiasis-ton-draseon-psifiako-alma-psifiako-vima-poiotikos-eksychronismos>.

Πραγματοποιήθηκε η ημερίδα του Επιμελητηρίου για το Ηλεκτρονικό Επιχειρείν με μεγάλη συμμετοχή (07-06-2018). Ανακτήθηκε από <https://www.prevezatoday.gr/%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%AE%CE%B8%CE%B7%CE%BA%CE%B5-%CE%B7-%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%B4%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BC%CE%B5/>.

Το ελαιόλαδο της Πρέβεζας κατακτά την Ευρωπαϊκή αγορά (01-09-2018). Ανακτήθηκε από <https://www.mypreveza.gr/2018/09/%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CE%BB%CE%B1%CE%B9%CF%8C%CE%BB%CE%B1%CE%B4%CE%BF-%CF%80%CF%81%CE%AD%CE%B2%CE%B5%CE%B6%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%AC-%CF%84%CE%B7%CE%BD.html>.

Το «Χρυσό» λάδι της Πρέβεζας (10-06-2020). Ανακτήθηκε από [https://www.mypreveza.gr/2020/06/%CF%84%CE%BF-%CF%87%CF%81%CF%85%CF%83%CF%8C-](https://www.mypreveza.gr/2020/06/%CF%84%CE%BF-%CF%87%CF%81%CF%85%CF%83%CF%8C-%)

[%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B9-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CF%81%CE%B5%CE%B2%CE%B5%CE%B6%CE%B1%CF%82.html](#).

Paragaea old olive oil factory. Ανακτήθηκε από <https://www.paragaea.gr/>.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

I. Ερωτηματολόγιο έρευνας

**ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ
ΠΡΕΒΕΖΑΣ. ΕΡΕΥΝΑ ΑΠΟΨΕΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

Τηλ. 6973404926

e-mail: pliakos.j@hotmail.com

Αγαπητέ/η Κύριε/α ...

Το ερωτηματολόγιο αυτό δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της εκπόνησης διπλωματικής εργασίας με αντικείμενο την Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία στον νομό Πρέβεζας, έρευνα απόψεων στελεχών επιχειρήσεων από τον φοιτητή Ιωάννη Πλιάκο.

Στόχος του ερωτηματολογίου είναι να διερευνήσει τις απόψεις των επιχειρηματιών στον νομό Πρέβεζας σχετικά με την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία. Οι απαντήσεις σας είναι απολύτως εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν μόνο για τους ερευνητικούς – ακαδημαϊκούς σκοπούς.

Θα μου ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο αν αφιερώνατε λίγα λεπτά για να συμπληρώσετε το ερωτηματολόγιο. Για να είναι αξιόπιστα τα αποτελέσματα της έρευνας, είναι σημαντικό να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις.

Επιβλέπων Καθηγητής: Σωτηρόπουλος Ιωάννης

Με εκτίμηση

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

1. Παράγοντες που εμποδίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα

Παρακαλούμε σημειώστε με **X** το βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε σχετικά με τους παράγοντες που εμποδίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα. (1=Διαφωνώ απόλυτα, 2=Μάλλον διαφωνώ, 3=Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=Μάλλον συμφωνώ, 5=Συμφωνώ απόλυτα)

		1	2	3	4	5
1.1	Η έλλειψη κεφαλαίων για νέες επενδύσεις					
1.2	Η γραφειοκρατία των Επιδοτούμενων Επενδυτικών Προγραμμάτων					
1.3	Το πρόβλημα της ρευστότητας στην αγορά					
1.4	Η δυσκολία στη λήψη δανείων					
1.5	Γενικά η οικονομική κρίση					
1.6	Η γραφειοκρατία των Δημόσιων Υπηρεσιών					
1.7	Η έλλειψη συνεργάσιμων προμηθευτών					
1.8	Η έλλειψη ικανών υπαλλήλων					

2. Παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας

Παρακαλούμε σημειώστε με **X** το βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε σχετικά με τους παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας. (1=Διαφωνώ απόλυτα, 2=Μάλλον διαφωνώ, 3=Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=Μάλλον συμφωνώ, 5=Συμφωνώ απόλυτα)

		1	2	3	4	5
2.1	Η ικανότητα του επιχειρηματία στη λήψη αποφάσεων					
2.2	Η ικανότητα του επιχειρηματία στη διαχείριση κινδύνου					
2.3	Η ικανότητα της επιχείρησης να επικοινωνεί αποτελεσματικά με τους πελάτες σχετικά με τις ανάγκες τους					
2.4	Η ικανότητα της επιχείρησης να συνεργάζεται αρμονικά με τους προμηθευτές της					
2.5	Τα προσόντα και οι δεξιότητες του απασχολούμενου προσωπικού					
2.6	Η ικανότητα της επιχείρησης να παράγει σε σχέση με τους ανταγωνιστές παρόμοια προϊόντα με χαμηλότερο κόστος					
2.7	Η ικανότητα της επιχείρησης να παράγει σε σχέση με τους ανταγωνιστές καλύτερα προϊόντα για τους πελάτες					

3. Ενέργειες για τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης της επιχείρησής σας

Παρακαλούμε σημειώστε με **X** το βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε σχετικά με την αναμενόμενη αποτελεσματικότητα ενεργειών για τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης της επιχείρησής σας. (1=Διαφωνώ απόλυτα, 2=Μάλλον διαφωνώ, 3=Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=Μάλλον συμφωνώ, 5=Συμφωνώ απόλυτα)

		1	2	3	4	5
3.1	Βελτίωση των στρατηγικών προώθησης των προϊόντων στους πελάτες					
3.2	Επέκταση σε νέες αγορές					
3.3	Αξιοποίηση των Επιδοτούμενων Επενδυτικών Προγραμμάτων					
3.4	Μείωση του κόστους παραγωγής					
3.5	Επένδυση σε νέες τεχνολογίες					
3.6	Μεγαλύτερη εστίαση στην καινοτομία					
3.7	Βελτίωση των σχέσεων με προμηθευτές					
3.8	Μείωση των περιθωρίων κέρδους της επιχείρησης					
3.9	Βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων της επιχείρησης					
3.10	Βελτίωση της εκπαίδευσης – κατάρτισης του προσωπικού					

4. Λόγοι για τους οποίους αναλάβετε την επιχειρηματική δραστηριότητα

Παρακαλούμε σημειώστε με **X** το βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε σχετικά με τους λόγους για τους οποίους αναλάβετε την επιχειρηματική δραστηριότητα. (1=Διαφωνώ απόλυτα, 2=Μάλλον διαφωνώ, 3=Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=Μάλλον συμφωνώ, 5=Συμφωνώ απόλυτα)

		1	2	3	4	5
4.1	Επίτευξη υψηλότερου εισοδήματος σε σχέση με έναν υπάλληλο					
4.2	Καλύτερη αξιοποίηση των προσόντων και των γνώσεων					
4.3	Επίτευξη μεγαλύτερης κοινωνικής καταξίωσης					
4.4	Δυνατότητα ρύθμισης ωρών και συνθηκών εργασίας					
4.5	Είναι η μόνη διαθέσιμη εναλλακτική επιλογή για απασχόληση					

5. Αξιολόγηση της Απόδοσης της Επιχείρησής σας

Παρακαλούμε σημειώστε με **X** το βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις σχετικά με την αξιολόγηση της απόδοσης της επιχείρησής σας. (1=Διαφωνώ απόλυτα, 2=Μάλλον διαφωνώ, 3=Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=Μάλλον συμφωνώ, 5=Συμφωνώ απόλυτα)

		1	2	3	4	5
5.1	Σε σύγκριση με το μέσο όρο του κλάδου, η επιχείρηση είναι πιο επικερδής					
5.2	Σε σύγκριση με το μέσο όρο του κλάδου, η επιχείρηση έχει ένα μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς					
5.3	Σε σύγκριση με το μέσο όρο του κλάδου, η επιχείρηση αναπτύσσεται πιο γρήγορα					

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

6. Παράγοντες που δυσχεραίνουν την επίτευξη καινοτόμων δράσεων

Παρακαλούμε σημειώστε με **X** το βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε σχετικά με τους παράγοντες που δυσχεραίνουν την επίτευξη καινοτόμων δράσεων. (1=Διαφωνώ απόλυτα, 2=Μάλλον διαφωνώ, 3=Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=Μάλλον συμφωνώ, 5=Συμφωνώ απόλυτα)

		1	2	3	4	5
6.1	Η έλλειψη χρηματοδότησης νέων επενδύσεων					
6.2	Ο υψηλός κίνδυνος αποτυχίας					
6.3	Η έλλειψη των απαραίτητων υποδομών					
6.4	Το υψηλό κόστος καινοτομίας					
6.5	Η έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού					
6.6	Η δυσκολία εξεύρεσης εταίρων συνεργασίας					
6.7	Η αβεβαιότητα της ζήτησης για τα καινοτόμα αγαθά ή υπηρεσίες					
6.8	Η έλλειψη πληροφόρησης για τις ανάγκες των πελατών					

7. Παράγοντες που συμβάλουν στην επίτευξη καινοτόμων δράσεων

Παρακαλούμε σημειώστε με **X** το βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε σχετικά με τους παράγοντες που συμβάλουν στην επίτευξη καινοτόμων δράσεων. (1=Διαφωνώ απόλυτα, 2=Μάλλον διαφωνώ, 3=Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=Μάλλον συμφωνώ, 5=Συμφωνώ απόλυτα)

		1	2	3	4	5
7.1	Η ύπαρξη των απαραίτητων υλικοτεχνικών υποδομών					
7.2	Το μορφωτικό επίπεδο αυτών που λαμβάνουν τις αποφάσεις					
7.3	Η δυνατότητα χρηματοδότησης νέων επενδύσεων					

		1	2	3	4	5
7.4.	Η συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις ή προμηθευτές που επιδιώκουν καινοτόμες δράσεις					
7.5.	Η συμμετοχή σε κλαδικές εκθέσεις					
7.6.	Η συνεχής επιμόρφωση του απασχολούμενου προσωπικού					
7.7.	Ο έντονος ανταγωνισμός στον κλάδο					
7.8.	Η πεποίθηση του επιχειρηματία ότι μόνο με τις καινοτόμες δράσεις θα μπορέσει να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό					

8. Αναμενόμενα Αποτελέσματα Καινοτομίας

Παρακαλούμε σημειώστε με X το βαθμό που συμφωνείτε ή διαφωνείτε σχετικά με τα αναμενόμενα αποτελέσματα της καινοτομίας. (1=Διαφωνώ απόλυτα, 2=Μάλλον διαφωνώ, 3=Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=Μάλλον συμφωνώ, 5=Συμφωνώ απόλυτα)

		1	2	3	4	5
8.1	Αύξηση της γκάμας προϊόντων ή υπηρεσιών					
8.2.	Είσοδος σε νέες αγορές					
8.3.	Αύξηση του μεριδίου της αγοράς					
8.4.	Βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων ή των υπηρεσιών					
8.5.	Βελτίωση της ευελιξίας της παραγωγής ή της παροχής υπηρεσιών					
8.6.	Μείωση του συνολικού κόστους ανά παραγόμενη μονάδα					

9. Πηγές Πληροφοριών για τις Καινοτόμες Επιχειρήσεις

Παρακαλούμε σημειώστε με X το βαθμό σημαντικότητας των παρακάτω πηγών για την εύρεση πληροφοριών για καινοτόμες δράσεις. (1= Καθόλου σημαντική, 2=Λίγο σημαντική, 3=Αρκετά σημαντική 4=Πολύ σημαντική, 5= Πάρα πολύ σημαντική)

		1	2	3	4	5
9.1	Εσωτερικές πηγές					
9.2.	Προμηθευτές					
9.3.	Πελάτες					
9.4.	Ανταγωνιστές					
9.5.	Σύμβουλοι					
9.6.	Πανεπιστήμια – ΤΕΙ					
9.7.	Ερευνητικά Ιδρύματα					
9.8	Συνέδρια – Εκθέσεις					

		1	2	3	4	5
9.9	Επιστημονικά Περιοδικά					
9.10	Επιμελητήριο					

10. Επίτευξη Καινοτομίας από την Επιχείρηση

Παρακαλούμε σημειώστε με X την απάντηση σας σχετικά με την επίτευξη ή μη καινοτόμων δράσεων από την επιχείρηση σας την τελευταία τριετία.

		NAI	OXI
10.1	Υπήρξαν σημαντικές αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο παράγονται τα προϊόντα / υπηρεσίες;		
10.2	Υπήρξαν σημαντικές αλλαγές στον τρόπο που τα προϊόντα διατίθενται στην αγορά;		
10.3	Η επιχείρηση αναδιοργάνωσε τον τρόπο λειτουργία της;		
10.4	Έχει αλλάξει σημαντικά ο τρόπος με τον οποίο συνεργάζεται η επιχείρηση με άλλες επιχειρήσεις και τους προμηθευτές της;		
10.5	Τα προϊόντα / υπηρεσίες σας θεωρούνται από τους πελάτες ως κάτι σημαντικά διαφορετικό;		

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

11. Αριθμός απασχολουμένων:

1.	1-9	
2.	10-49	
3.	50-249	
4.	Πάνω από 250	

12. Χρήση Λογισμικού για:

		NAI	OXI
1.	Γραμματειακή υποστήριξη		
2.	Λογιστήριο		
3.	Πωλήσεις – Διαχείριση Πελατών		
4.	Αγορές – Διαχείριση Προμηθευτών		
5.	Αποθήκη		
6.	Παραγωγή		

13. Χρήση του Διαδικτύου για:

		ΝΑΙ	ΟΧΙ
1.	Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail)		
2.	Δικτυακό τόπο (website) της επιχείρησης		
3.	Ηλεκτρονικές συναλλαγές με προμηθευτές		
4.	Ηλεκτρονικές συναλλαγές με πελάτες		
5.	Ηλεκτρονικές συναλλαγές με τις τράπεζες		
6.	Ηλεκτρονικές συναλλαγές με δημόσιους φορείς		

14. Πωλήσεις της επιχείρησης στο εξωτερικό, επί του συνολικού κύκλου εργασιών

1.	Καθόλου	
2.	0,01% - 5%	
3.	5% - 10%	
4.	11% - 25%	
5.	26% - 50%	
6.	> 50%	

15. Η επιχείρησή σας εφαρμόζει κάποιο Σύστημα Πιστοποίησης Ποιότητας; (π.χ. ISO 9000, κλπ)

1.	ΝΑΙ	
2.	ΟΧΙ	

16. Έχετε υποβάλει πρόταση σε κάποιο από τα επιδοτούμενα επενδυτικά προγράμματα; (π.χ. ΕΣΠΑ, Αναπτυξιακός Νόμος)

1.	ΝΑΙ	
2.	ΟΧΙ	

17. Σπουδές Επιχειρηματία

1.	Μεταπτυχιακός/Διδακτορικός Τίτλος	
2.	Πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ	
3.	Μέση εκπαίδευση – ΙΕΚ	
4.	Βασική εκπαίδευση	

18. Φύλο Επιχειρηματία

1.	Άνδρας	
2.	Γυναίκα	

19. Ηλικία Επιχειρηματία

1.	18-24	
2.	25-34	
3.	35-44	
4.	45-64	

20. Νομική μορφή επιχείρησης

1.	Ατομική επιχείρηση	
2.	ΟΕ (Ομόρρυθμη Εταιρεία)	
3.	ΕΕ (Ετερόρρυθμη Εταιρεία)	
4.	ΕΠΕ	
5.	Α.Ε.	
6.	Άλλη μορφή	

21. Κλάδος κύριας δραστηριοποίησης

1.	Πρωτογενής Παραγωγή	
2.	Μεταποίηση	
3.	Εμπόριο	
4.	Υπηρεσίες	
5.	Τουρισμός	

Σας ευχαριστώ για το χρόνο που διαθέσατε για να απαντήσετε στο παρόν ερωτηματολόγιο!